4 HAZİRAN 1976
6 C. Ahır 1396

BEŞ LİRA
BİR D. M.

23

Sebil

Siyasî, Edebî, Tarihî
HAFTALIK GAZETE

herşey hak için

Sahib ve Başyazar
KADİR MISIROĞLU

KIRK MASONUN İNADI,
KIRK MİLYONUN ARZUSUNA
GÂLİP GELDİ..

AYASOFYA YİNE MÜZE!..

GELECEK SAYI:
dikkat aramızda casus var!

AYASOFYA YİNE MÜZE!..

Türk siyâsî hayatında, «Çok Partili Devre» başladığı gündenberi halk, Ayasofya'nın -eskiden olduğu gibi- câmii şerif haline getirilmesi husûsundaki derin isteğini her vesileyle izhar edegelmiştir. Daha önceki «Şeflik Devri»nde arzu ve hissiyâtına hiç bir ehemmiyet atfedilmeyen millet, güdülmeye lâyık görülen bir nev'î sürü telâkki olunuyordu. Çok partili hayat ise, elindeki rey yüzünden - onu mûteber kılmış ve arzularının siyâsî icraat sahasında az çok ma'kes bulmaya başlamasını sağlamıştır. Ancak bu istekler, idârenin temel bâtıllarıyle çatışdığı nisbette yine de kaale alınmamış ve duymamazlıktan gelinmiştir.

Gerçekten bir numaralı prensipi, halkın arzu ve hissiyatını gerçekleştirmekten ibâret olan Demokrasiye rağmen, Türk siyâsî hayatı, bugüne kadar bir takım münakaşa edilmez, tabû umde ve davranışlarla yürütülmüştür. Hâlkın bu umdeler karşısındaki temel hissiyatı ortaya çıktıkça da, bunları cehâlet ve anlayışsızlığa hamlederek millete karşı bir nevî vasi tavrı takınan bu sözde demokrat idârecilerin müteselsil inad ve ısrarları, telâfisi pek güç bir devlet - millet kırgınlığına yol açmıştır. Bu kırgınlığı doğuran temel mevzuulardan biri de, hiç şüphesiz «Ayasofya Mes'elesi»dir. Zira Müslüman Türk Mileti, Ayasofya'yı Türk-İslâm tarihinin en mes'ud hâdiselerinden biri saydığı «İstanbul'un Fethi»nin tabii bir remzî (sembolü) addetmektedir. Onu, yüce Fâtih'in, siyâneti kendisine havâle edilmiş mânevî bir emâneti telâkki eyliyerek, büyük bir hassasiyetle benimsemiştir. Gerçekten Ayasofya, Türk Milleti için, sırf bir maddî yapı olmak vasfını çoktan aşmış bulunmaktadır. Bu yüzdendir ki; onun yeniden câmii şerif hâline kalbi Türk-İslâm davâsının vazgeçilmez bir hedefi hâline gelmiştir. Çünkü milletimiz Ayasofya'nın müze haline getirilişinde onun Hristiyan haçlı zihniyetine peşkeş çekilmesi ve böylece kendi ruh ve dâvâsına büyük ölçüde bir ihânet ve tecâvüz mânâsı görmüştür. Yıllardır rûhuna batan bu hareketi ve onun mütecâviz mânâsını bertaraf etmenin ısrarlı bir takipçisi olmuştur.

Fakat her nedense bu ısrar-milletin rağmına olarak - Türk siyâset erbabında daha ka vî ve katı bir sûrette tecelli ederek Ayasofya mevzuunda dehşetli bir müsamahasızlık ve haknâşinaslık hâline gelmiştir. Gerçekten gelmiş geçmiş bütün idâreciler, Ayasofya'yı -Onun yüce vâkıfı Fâtih Sultan Mehemmed Han Hazretleri'nin arzu ve irâdelerine muhâlefetle- müze halinde tutmak husûsundaki kararı, inad ve ısrarla takibi gereken vazgeçilmez bir prensip halinde benimsemişlerdir.

Ancak bu yıl, Devlet Vekili Hasan Aksay, şahsını ve partisini mes'uliyetten kurtaracak bir teşebbüste bulunmuştur. Bilindiği üzere imanlı Türk Milleti'ni saadete gark eden bir hareketle, Hey'et-i Vekile'ye müracaat etmiş ve Ayasofya'nın yeniden cami-i şerif hâline getirilmesi teklifinde bulunmuştur. Müdellel bir sûrette hukukî mesnedleri de gösterilerek yapılmış bulunan bu müracat, ne yazıkki, resmi çevrelerde hiçbir müspet temâyül ve kıpırdanış sağlayamamıştır. Türk siyâsî hayatında ilk defa vâki olan bu mürâcaat Hey'et-i Vekile'ce müzâkere mevzuu kılınarak -müsbet veya menfi- bir hükûmet kararnâmesi hâline getirilmemiştir. Halbuki eğer Hey'et-i Vekile'de görüşülseydi...

GÖRÜŞÜLSEYDİ...

Görüşülseydi müsbet olarak neticeleneceği muhakkaktı. Zira hey'eti vekileye dâhil olanların şahıslarını bir bir ziyâret ederek Devlet Vekili Hasan Aksay'ın bu mürâcaatı karşısında ne düşündüklerini soran gazeteciler, aşağıdaki tabloda görülen neticeyi elde etmişlerdir:

Çekimser:

1 — SÜLEYMAN DEMİREL — AP (Başvekil)

Taraftar olanlar:

1 — NECMETTİN ERBAKAN — MSP (Başvekil Yardımcısı)
2 — ALPARSLAN TÜRKEŞ — MHP (Başvekil Yardımcısı)
3 — SEYFİ ÖZTÜRK — AP (Devlet Vekili)
4 — GIYASETTİN KARACA — AP (Devlet Vekili)
5 — HASAN AKSAY — MSP (Devlet Vekili)
6 — M. KEMAL ERKOVANLI — MHP (Devlet Vekili)
7 — İSMAİL MÜFTÜOĞLU — MSP (Adalet Vekili)
8 — OĞUZHAN ASİLTÜRK — MSP (Dahiliye Vekili)
9 — FERİT MELEN — CGP (Millî Müdafaa Vekili)
10 — FEHİM ADAK — MSP (Bayındırlık Vekili)
11 — A. TEVFİK AKSU — MSP (Çalışma Vekili)
12 — ALİ NAİLİ ERDEM — AP (Maarif Vekili)
13 — ABDÜLKERİM DOĞRU — MSP (Sanayi Vekili)
14 — KORKUT ÖZAL — MSP (Tarım Vekili)
15 — RIFKI DANIŞMAN — AP (Kültür Vekili)

Aleyhtar olanlar:

1 — TURHAN FEYZİOĞLU — CGP (Başvekil Yardımcısı)
2 — SELAHADDİN KILIÇ — AP (Enerji Vekili)
3 — HALİL BAŞOL — AP (Ticaret Vekili)
4 — A. MAHİR ABLUM — AP (Sosyal Güvenlik Vekili)
5 — İ. SABRİ ÇAĞLAYANGİL — AP (Hariciye Vekili)
6 — VEFA POYRAZ — AP (Köy İşleri Vekili)
7 — ORHAN ÖZTRAK — CGP (Tekel Vekili)
8 — KEMAL DEMİR — CGP (Sağlık Vekili)
9 — A. ŞEVKİ EREK — AP (Gençlik Vekili)
10 — NAHİD MENTEŞE — AP (Ulaştırma Vekili)
11 — TURHAN KAPANLI — AP (Orman Vekili)
12 — NUREDDİN OK — AP (İmar ve İskân Vekili)
13 — LÜTFİ TOKOĞLU — AP (Turizm Vekili)

Bu tablonun açıkça gösterdiği üzere, Ayasofya'nın açılmasını isteyenler, müze olarak kalmasına tarftar olanlardan daha fazladır. Bu durumda, mes'ele Hey'et-i Vekile'de müzâkere mevzuu hâline getirilmiş olsaydı, bugün Ayasofya'nın mağmum minârelerinde ezan-ı muhammedî okunacaktı. O halde bunun mes'uliyeti kimindir?!..

MES'ULİYET KİMİN?!.

Bilindiği üzere, Hey'et-i Vekileye mürâcaat eden bir, -vekilin, mürâcaatının müzâkere mevzuu kılınması, Başvekil'in elindedir. Gazeteciler, vekilleri bir bir dolaşarak bu mevzuuda kimin ne düşündüğünü 29 Mayıs'dan evvel tesbit etmişlerdi. Haber hâline getirilerek gazetelere akseden ve Ağrı Dağı'ndaki çobana kadar herkesin mâlumu olan neticeden hükûmetin muhterem Başbakanının bihaber olması düşünülemez. Şu halde O, Hey'et-i Vekile'de bir «Ayasofya Müzâkeresi» açsaydı, neticenin ne olacağını evvelden biliyordu. Ama kimbilir bu mes'ele, belki de bir «rey kaynağı» olarak ileriye bırakılmıştır. Çünkü mâlum olduğu üzere önümüzdeki yıl umumî seçimler vardır. Milletin hissiyâtını, ancak onun elindeki reyleri almak için okşamaya yanaşan ve bu gayri samimi tavrı tabii bir siyâsî prensip olarak benimsemiş bulunanlardan baş ka ne beklenir? Fakat imanlı Türk Milleti, İstanbul Fethi'nin tabii bir remzi olan Ayasofya'nın minârelerinde ezan-ı muhammedî okunduğunu görmedikçe tatmin olmayacaktır!.. Ancak bunu gördüğünde de, bunu, elinde imkân bulunduğu halde geciktirenlerin ard niyetlerini keşfetmekle güçlük çekmeyecektir!..

OKUYUCULARIMIZLA hasbihal

ADRES YANLIŞLIKLARI

Gazetemizin neşriyata başladığı gündenberi, birçok abonemizin gazeteleri «Adres yanlıştır!..» veya «Bilinmiyor!..» gibi ibârelerle geri çevrilmektedir. Elimizde bu şekilde geri gelmiş beşyüz civârında gazete mevcuttur. Biz, bazı postacılar tarafından, zarfın üzerine düşülen bu gibi kayıtların doğru olmadığı kanaatindeyiz. Zira geri gelen gazetelerin bazılarının sahiplerinden aldığımız şikâyet mektuplarındaki adresleri, bu zarflar üzerindekilerle mukayese ettiğimizde, adreste hiçbir değişiklik olmadığını görüyoruz. Bu da gazetemizi baltalama usullerinden biri olsa gerektir.

İki üç hafta sonra SEBİL, ilk altı aylık devresini doldurmuş olacaktır. Abonesi bitenlerin gazetelerinin içine, adlarına tanzim edilmiş posta çek numaralı havâle kâğıdları konulacaktır. Bu vesileyle, altı aylık abone olanların adreslerini toptan bir kere daha kontrol imkânı doğacaktır. Yıllık abone olup da gazeteleri eline geçmeyen abonelerimiz varsa bunların da adreslerini okunaklı bir yazıyla yeniden bildirmelerini rica ederiz.

27. sayıdan itibâren abonelerimizin gazeteleri modern bir sistemle ve otomatik bir makine ile gönderilecektir. O tarihe kadar bütün adreslerin sıhhatli bir sûrette yeniden tesbiti elzemdir. Bu hususta değerli okuyucularımızın yardım ve alâkalarını rica ederiz.

Gazetemiz SEBİL, ikinci altı aylık devrenin başında büyük hamlelere hazırlanmaktadır. Gelecek sayımızda bunlardan bir kısmını ifşâ edeceğimizi bildirir selâm ve sevgilerimizi sunarız.

Sebil

O'NUN DEVLET REİSLİĞİ

Aynur Mısıroğlu

Bundan sonra Müslüman ve Yahudilerin müşterek bir siyasî topluluk kurmalarına karar verilerek bu topluluğun hakları ve tâbi olacakları rejimin esasları tesbit edilirken devlet reisinin —ki Peygamber Efendimiz ittifakla bu makama seçilmişlerdi— hâiz olduğu selâhiyet ve vazifeleri de yazılı olarak tanzim olundu. Böylece dünyada yapılmış ilk yazılı Anayasaya sahip olmak şerefi Müslümanların oldu. Bu, tarihte yapılmış ilk Anayasadır. Zira Aristo, Konfüçyüs ve Katiliya'nın Anayasa çalışmaları hükümdarlar tarafından vaz'edilmiş olmayıp prensler ve siyasi ilim talebelerine ders vasıtasıdırlar. Aristo'nun «Atina Anayasası» bile Site Devletinin tarihi tasvirinden ibârettir.

İslâm Anayasası hükümlerine göre kaza hakkı yalnız devlete âid olacaktı. İhkâk-ı hak, yâni kabilelerin şahsen takip ve ceza verme an'anesi kaldırılmıştır. Ayrıca bir içtimai sigorta tesis etmişlerdir. Din ve vicdan hürriyeti açıkça kabul edilmişti. Bu Anayasa ile İslâm hayatının gerçek safhası başladı. Maddi hususların mâneviyatla birleşik mütalâa edilmesi ona, kendine has bir hususiyet kazandırmıştır.

Zamanımızda akdedilen beynelmilel andlaşmalardan onüç asır önce meydana getirilmiş bu Müslüman, Yahudi, putperest (Eğer Medine'de Hıristiyan bulunsaydı onları da içine alacaktı) birbirlerinden tamamiyle farklı inanışdaki kimselerin yaptıkları toplantı; bugünkü Birleşmiş Milletler Cemiyeti'nin en eski bir örneğidir.

Bu arada dinini yaymak için sulh içinde zamana ihtiyacı olan Peygamber Efendimiz, kuzey yollarının kapanması ile iktisadiyatına ağır darbe indirdiği Mekke'lilerle birçok arzularını —hattâ Kâbe'yi ziyaret etmeden dönmeği dahi— kabul eden sulh andlaşması akdetmişlerdir. Sulh andlaşması hakikaten O'nun geniş çapta dinini yayma, faaliyetlerine imkân verdi. Arabistan havalisinden başka Bizans, İran, Habeşistan ve diğer ülkelere İslâma dâvet mektupları gönderdi. Medine'ye gelen Necran - Hıristiyan kabile tesliste ısrar etmiştir.

Medine'ye hicretten az sonra Müslümanların nüfus sayımını yaptırdı. Buhâri'de mazbut olduğuna göre binbeş yüz Müslümanın kayıt pusulası vardı.

Arabistan'ın birçok kabileleriyle akdedilmiş ittifak ve sulh muâhedeleri elimizdeki kaynaklara göre iki nüsha olarak tanzim edilmişlerdir.

İtaat etmiş reislere mükâfat olarak himaye sağlayan, onların toprak, su kaynakları üzerindeki önceki mülkiyet haklarını tanıyan imtiyaz fermanları da bu devrin önemli hususiyetlerindendir. Peygamber Efendimiz (S.A.) in devlet reisliği yaptığı zamanlarda yazılmış resmi, gayr-i resmi yüzlerce vesika bugün dahi elimizdedir.

Peygamber Efendimiz (S.A.) devlet işlerini tedvinde Kur'ân-ı Kerim'in istişâreyi âmir âyetinde daima riâyet etmişlerdir. Bir peygamber ve aynı zamanda çocukluğundan beri daima isabetli karar verebilen bir devlet reisi olan Efendimiz Hazretlerine istişâre etmesi tavsiye edilmiştir.

Hudeybiye günündeki harb müşkilini; hanımı Ümmü Seleme (R.A.) Hazretleriyle istişâre edip onun harbin gidişatına müessir olacak tavsiyelerine göre hareket etmesinin ilâhî hikmeti, ümmetinin kızlarının basiret ve zekâlarına itimatlarının gurur verici örneklerinden biridir.

Hicretin dokuzuncu yılında üstün devlet reisinin siyaseti hak meyvalarının devşirildiği bir yıl olmuştur. Artık Arabistan'ın dışındakilerin de dahil olduğu murahhaslar kavimlerinin İslâmiyeti kabul ve İslâm devletine bağlandıklarını bildirmeye başlamışlardı.

İdare yeniden teşkilâtlanmış, devlet gelirleri devlet başkanlarının şahsi mülkleri olmadığı gibi aynı zamanda onlara haram edilmek suretiyle bu makam mâli portresi itibariyle de maaşlı bir memuriyet haline getirilmiştir.

Hicri onuncu yılda Arafat Dağından bütün insanlara açık ve son dâvetlerini yapmışlardır. Yüzkırk bini mütecâviz kadın - erkek Müslüman grubundan bu dâveti kendilerinden sonraki nesillere ve bütün insanlara duyuracaklarına dair vaad almışlardır. Vedâ Hutbesi temel bir kanun olarak insanın hak ve vazifelerini hülâsa etmektedir.

Küçük bir şehrin bir kısmında birkaç kişi ile başlayan bu devlet, kurucusunun son günlerine kadar geçen on yıl içinde devamlı olarak genişlemiştir. Üç milyon kilometrekare genişliğindeki Arap Yarımadasının bu devlete ülke olması günde sekiz yüz yirmi iki kilometrekarenin devlete dahil olması demektir.

O'nun devlet reisliği anlayış ve tatbikatından hız alan ecdadımız da cihan tarihinin en azâmetli siyasi bir vâkıası olan büyük Osmanlı İmparatorluğunu kurmaya ve İslâmı yedi asra varan bir müddetle koruyup yaymaya muvaffak olmuştur. Bugün içinde bulunduğumuz keşmekeşten kurtularak yeniden o liyâkat ve kudrete dönebilmemiz için en ehemmiyetli vazifelerden biri de müstakbel Türk - İslâm mücâhitlerini yetiştirmeğe memur olan kadınlara düşmektedir. Bakalım, yarının Fatihlerinin, Yavuzlarının ve emsâli büyük mücahitlerinin beşiğini sallamak hangi mes'ut Türk anasına nasip olacaktır. Yeni bir İslâmî uyanış mevsimine girdiğimiz bu devirde Türk anaları bu liyâkat ve şerefi elde edebilmek için nefisleriyle ciddî bir mücahede vermelidirler.

— Gözümü Satıyorum —

"İslâm düşmanlarına karşı milletimin selâmeti uğrunda sarf edilmek üzere gözümün birisini âcilen satacağım."

(İsim ve adres mahfuzdur)

MÜSLÜMANIM DİYEN ZENGİNLERE İTHAF OLUNUR!..

Bir okuyucumuzun, bize gönderdiği canhıraş mektuba eklediği yukarıdaki ilânı arzusu üzerine neşrediyoruz. İsim ve adresi bizde mahfuzdur!.

başyazı

HALKA KARŞI OLMAK

Siyâsî hayatımızda *«Çok partili»* devrenin haricî baskılarla ve bir nevî mecbûriyet halinde başladığı malûmdur. Bu sûretle meccânî kahramanlığı gibi bir de meccânî *«demokrasi şampiyonluğu»*na nâil olan İnönü, başlayan yeni devre rağmen, eski alışkanlıklarından bir türlü kurtulamamıştır. Eskiden sütresiz bir *«millî şef»* iken, bu defa demokrat maskeli bir despot hâline gelmiştir.

Gerçekten, iktidardan ayrılığa, on yıldan fazla tahammül edememesinin bir neticesi olan 27 Mayıs Hareketi'nden hemen sonra, maskesini düşürmüş ve eski totaliter çehresini millete bir kere daha göstermişti. Fakat 1946'dan itibâren, O'nun, yakılan reyler ve çalınan sandıklarla maskara bir uslûp içinde başlattığı demokrasi, zamânla hâlkın irâde ve hissiyatının az çok kaale alınmasını sağlayan normal bir mecraa yönelmişti. On yıl zarfında kaydedilen bu terakki sâyesinde, nisbî bir itibâr ve iktidar kazanmış olan umûmî efkâr, bilindiği üzere O'nun heveslerini kursağında bırakmaya muktedir olabilmiştir. Bunu bir türlü hazmedemeyen İnönü'nün memleketi kendinden başkalarının idâre edebilmesini imkânsız kılacak bir takım tedbirlere baş vurduğu mâlumdur. Gerçekten bâzı «muhtar» müesseseler ihdâs ederek bunların başlarına yeminli adamlarını oturttuğu, böylece hükûmetleri çalışamaz bir hale getirdiği bilinen bir gerçektir.

Bu sebepler yüzünden, çeşitli tökezlemelerle de olsa, her gün biraz daha aslî veçhesini kazanmaya doğru bir gelişme gösteren demokratik idâreye rağmen, - eski şeflik devri alışkanlıkların cümlesinden olarak - millî irâde üzerindeki bâzı ambargolar belli mevzularda hâlâ devam ettirilmektedir. Bir takım mevhum kuvvet kaynakları ve esbabın, yıldırtıcı *«gözdağları»* hâlinde ileriye sürülmesiyle devam eden bu ambargoların en tipik misâli *«Ayasofya Mes'elesi»*dir. Gerçekten imanlı Türk Milleti'nin bu yüce mâbedi - vâkıfının irâdesine uygun olarak - câmi-i şerif hâlinde görmek istediği bu hissiyâtını her vesile ile izhar eylediği cümlenin malûmudur. Fakat idâreyi *«hâlka karşı olmak»* vasfından bir türlü uzaklaştırmak istemeyen bir avuç sözde münevverin inad ve ısrarı yüzünden bu millî arzu bir türlü gerçekleşememektedir.

Halbuki bir memleketin idârecilerini, başarıya ulaştıran en ehemmiyetli husûs, hâlka muvâzi bir sûrette hareket etmektir. Milletin inanış, anlayış ve hayat tarzıyla, yöneldiği aslî gâyeleri benimsemiyenlerin yürüttükleri siyâset, köksüz, ruhsuz ve güdük kalmaya mahkûmdur. Zira bu gi[illegible], az bir zaman sonra, efkâr-ı umûmiyenin küçümsedikleri arzu ve hissiyâtının dehşetli bir sûrette galebesiyle hüsrana uğrarlar.

Osmanlı Devletini küçük bir *«aşîret»*likten büyük bir *«imparatorluk»* hâline getiren belli başlı âmillerden biri de, idâre edenlerle edilenler arsındaki derin ruh[illegible] ve fikrî kaynaşmaydı. Millet efradının her birinin idârecileriyle aynı mefkûreyi paylaşmış bulunmasıdır ki; o devleti, kısa zamanda cihanın bir numaralı büyük devleti kılmıştır. Millî tarihimizin en mes'ud neticelerini husûle getiren bu birlik, ne yazık ki; Tanzimat'la ihlâl edilmeye başlanmış ve gitgide *«hâlka karşı»* olmayı bir nevî ilerilik zanneden devlet adamları mevsimine kadar dehşetli bir tereddiye şâhîd olunmuştur.

Ancak bugün, kaybettiğimiz o büyük devletin yerine ikâme eylediğimiz Türkiye'mizin yeniden toparlanma ve yükselme mevsiminde bulunduğu şu sırada, tarihe şan veren ecdâdımızın azamet ve muvaffakiyetinin belli başlı âmillerinden biri olan bu devlet- millet kaynaşma ve bütünlüğünü bir kere daha gerçekleştirmeye mecbûr bulunmaktayız. Aksi halde, milletin, kendisinin siyâset sahnesindeki aksinden ibâret olan devletiyle çatışması, tahammülü imkânsız menfî neticeler doğuracaktır. Ümmit ve temenni edelim ki, Türk siyâsî hayatında yüz yıla yaklaşan bir müddetten beri vazgeçilmez bir esas olarak kabûl ve tatbik edilen *«halkâ karşı»* olma, keyfiyetinin son tatbik sahası *«Ayasofya Mes'elesi»* olsun!. Zira topyekûn bir kalkınma hamlesi içinde bulunan memleketimizde, hâlkımızın idârecilerinin, kendi inanışı istikametinde bir inanış ve hissiyat ile meşbû bulunduğuna inanmasını sağlamak kadar hayâtî ehemmiyet taşıyan bir başka mes'ele yoktur. Bu sağlanamadığı takdirde, Türkiye için - mânevî mes'eleleri bir yana bırakınız da - maddî kalkınma hamlelerini bile gerçekleştirmek muhal olacaktır!.

Kadir Mısıroğlu

Kemalist İnkılâbın Fârikaları

1 — LÂDİNİLİK

— 18 —

«— Yani hükümet bir din ile tebeyyün edecek mi?»

«— Edecek mi etmiyecek mi bilmem!..» dedim. Mes'eleyi kapatmak istedim. Fakat mümkün olmadı. O halde denildi, herhangi bir mes'ele hakkında itikadâtın ve düşüncelerim dâiresinde bir fikir ortaya atmaktan hükümet b e n i *men' veya tecziye edecektir. Halbuki herkes hürdür. Kendi vicdanını susturmaya imkân görecek mi? O zaman iki şey düşündüm. Biri, yeni Türkiye Devleti'nin her reşid dinini intihapda serbest olmıyacak mıdır? Diğeri Hoca Şükrü Efendi'nin «Bazı ulemâ-i Kiram arkadaşlarımızla birlikte düşündüklerimizi. kütüb-i şer'iyyede mevcud, muayyen ve müstakar ahkâm-ı İslâmiye'yi neşrederek.. tağlid eylediği (karıştırdığı) maalesef görülen efkâr-ı İslâmiye'yi tenvir etmeyi mütehattim bir vecibe telâkki ettik.» Mukaddemesini müteâkip zikrolunan «Hılâfet-i İslâmiye, emr-i dini hıfz ve harâsette nübüvvete halef olmaktır, ikâme-i şeriat hususunda Resûl-i Ekrem Efendimiz tarafından niyâbettir.»*

Halbuki, Hoca'nın sözlerini tatbike kalkışmak, hâkimiyet-i milliyeyi, hürriyet-i vicdâniyeyi kaldırmağa çalışmaktı. Bundan başka Hoca'nın hazine-i malûmâtı, Yezidler zamanında yazdırılmış ve istibdâd-ı idâreye mahsus formülleri muhtevî değil miydi?

O halde mefhum ve medlûlü artık herkesçe tamâmen tavazzuh etmiş olan devlet ve hükûmet tâbirlerini ve millet meclisleri vezâifini, din ve şeriat kisvelerine bürünerek, kim ve ne için i'fal olunacaktır?

Hakikat bundan ibaret olmakla berâber o gün İzmit'te matbuat erkânıyla bu zemin üzerinde daha fazla müdâvele-i efkâr etmek iltizam olunmadı.

Cumhuriyetin ilânından sonra da yeni Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu yapılırken, «Lâik Hükümet» tâbirinden dinsizlik manâsı çıkarmaya mütemâil ve *vesilecû olanlara, fırsat vermemek maksadıyla, kanunun ikinci maddesini bîmânâ kılan bir tâbirin idhâline müsamaha olunmuştur.*

Kanunun gerek ikinci ve gerekse yirmialtıncı maddelerinde zâid görülen ve yeni Türkiye Devleti'nin ve idâre-i cumhuriyemizin asrî karaktereyile kabil-i telif olmıyan tâbirât, inkılâb ve cumhuriyetin o zaman için beis görmediği tavizlerdir.

Millet Teşkilât-ı Esâsiye

Kemalist İnkılâbın anatomisi

— XXIII —

Kadir Mısıroğlu

Kanunu'muzdan bu zevâidi ilk münâsip zamanda kaldırmalıdır!» (Nutuk sh. 434-436)

M. Kemal Paşa'nın yukarıya alınan satırları onun daha bidâyetten itibaren esas maksadını setr için sistemli bir şekilde ve teenni ile hareket ettiğini göstermektedir.

Burada bahsi geçen Hoca Şükrü Efendi «Sarıklı Mücahidler isimli eserimizde Millî Mücâdele'deki rolü uzun uzun anlatılmış bulunan Afyonkarahisar meb'usu Şükrü Çelikay'dır. Millî Mücâdeleye gönüllü bir alay teşkil ederek katılmış, muhârib bir din adamı olan Şükrü Çelikalay'a vâki' hizmetlerinden dolayı TBMM tarafından «Çelikalay» soyadı verilmişti. Şükrü Hoca, Lozan Konferansı'na Ankara ile birlikte İstanbul Hükûmetinin'de dâvetinden bilistifâde «Saltanat» müessesesinin ilgası sırasında tamâmen muhalif bir tavır alarak saltanatsız Hılâfet'in olamıyacağı görüşünü ortaya atmıştı. Bu nokta-i nazarı ifâde için «Hılâfet-i İslâmiye ve TBMM» ismiyle bir broşür yayınlamıştı. Bu sırada henüz Hılâfet ve dini müesseseler hakkındaki tabii hissiyâtını açıklığa kavuşturmamış bulunan M. Kemal Paşa'yı endişeye sevkeden bu broşür, Halifenin siyâsî iktidârın başı olması lâzım geldiği üzerinde duruyor ve Ankara'd gelişen hâdiselerin yavaş yavaş bu müesseseyi her türlü mesned ve kuvvetten mahrum bırakmaya doğru ilerlediğini ortaya koyuyordu. Buna karşı M. Kemal Paşa'nın yukarıya alınan satırları bu sıkıntıyı açıkca ortaya koymaktadır.

Şükrü Hoca'nın broşürü, kendi zati fikirlerinden ziyâde o mecliste «İkinci Grup» adıyla bir nevi muhâlif parti durumuna giren bir zümrenin hissiyâtını aksettiriyordu. İkinci grup, bununla M. Kemal Paşa'yı ileride gerçekleştireceği lâdinî içtimâi nizâmı red veya kabûl şıklarından birini tercih mevkiinde bırakmak istiyordu. İşte asıl mes'ele de buradan doğmaktaydı. Çünkü M. Kemal Paşa, henüz, dine ve dini müesseselere karşı cephe alacak bir güce mâlik değildi. Böyle bir şeye teşebbüs etse, doğacak aksülâmelleri karşılayamıyacaktı. Bu sebepledir ki; bidâyetten itibâren sâdece «Hakimiyet-i Milliye» mefhumu üzerinde durmuş ve bununla tezad teşkil etmiş olsa bile Halife ve Pâdişah'ın hukukuna yer veren esasların kabûlünde tereddüt göstermemişti. Ancak taktik icâbı yer verilen bu tâviz siyâseti, git gide darlan bir gelişme göstermiştir: Şöyleki:

7 Şubat 1337 (1921) tarih ve seksenbeş numaralı Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'nun yedinci maddesinde:

«Ahkâm-ı şer'iyyenin tenfizi, umum kavâninin vaz'ı, tâdili, feshi... BMM'ne âidtir.. Kavânin ve nizama tanziminde muâmelât-ı nâsa erfak ihtiyâcât-ı zamana evfak ahkâm-ı fıkhıyye... ittihaz kılınır.» denilmekteydi.

(Devamı var)

۳۳۲٦ — هر یرده فیاتی ٥ غروشدر

آقشام

مطبعه و اداره‌خانه‌سی
باب عالی جوارنده آنجی بوصلی سوقاغنده دائرهٔ مخصوصه
آدرس: استانبول آقشام — پوسته قوطوسی: ۳۹۱
اداره: استانبول ۱٤۳٤
تلفون نومروسی: باش محرر و هیئت تحریریه: استانبول ۱٦٨٦
غزته اداره‌سی، اعلاناتدن طولایی مسئولیت قبول ایتمز.

حاووض وتحت البحر تحقیقاتی اکمال ایدلدی

سابق بحریه وکیلی احسان بكك مصونیت تشریعیه‌سنك رفعی ایله دیوان عالیه سوقی

محقق کبیدر. یاووز تحقیقاتی ده ایکی کونه قادار اکمال ایدیله‌جك اوندن

صوكره انجمن مضبطه‌سنی تنظیم و ملت مجلسنه تودیع ایده‌جکدر

آنقره، ۱٤ [مخابر مخصوصمزدن] — تحقیقات انجمنی بوکون اونده طوپلانارق بوراده بولونان سابق بحریه وکیلی احسان بکی استجواب ایده‌جکدر.

آنقره‌یه معلوماته کوره انجمن حاووض وتحت البحر ایشلری اطرافنده تماماً تنور ایتمش و بو ایکی مسئله اطرافنده‌کی تحقیقاتی بیتیرمشدر. شمدی یاووز ایشی تحقیقاتی ده بیتیرمك اوزره‌در.

شمدی‌یه قادار ترشح ایدن معلوماته کوره سابق بحریه وکیلی احسان بكك دیوان عالیه سوقنه انجمنجه قناعت

دیوان عالیه سوقی تقرر ایدن سابق بحریه وکیلی
احسان بك

کثیرلمش اولماسی و مضبطه‌نك بو طرزده تنظیمی محتملدر.

احسان بكك دیوان عالیه سوق ایدیلیرکن مصونیت تشریعیه‌سنك رفع ایدیلوب ایدلمیه‌جکی اطرافنده قانوناً مبهمیت وار. تشکیلات اساسیه‌مزده هر هانکی بر مبعوثك محکمه‌یه سوقی ایچون مصونیت تشریعیه‌سنك رفعی لازم کلیر دنیلمه‌سنه کوره احسان بكك دیوان عالی سوق ایدیلیرکن مصونیت تشریعیه‌سنك قالدیریله‌جغی طبیعیدر.

— Bir gün hâkim bir gün mahkûm —

Eski Gazeteler Kemalist İnkılâblar devrinin bir nevi sinema senaryosu gibidir. Bir zamanlar Hılâfetçileri muhakeme eden «İstiklâl Mahkemesi»ne reislik eden Bahriye Vekili İhsan Bey (Topçu İhsan) az bir müddet sonra, «Yavuz-Havuz Mes'elesi» denmekle meşhur olmuş bulunan Yavuz Zırhlısı'nın tâmir, işinden rüşvet almakla itham olunup muhakeme edilmiştir. Yukarıdaki klişe bu muhakemeyi gösteriyor.

iktisad

YURT DIŞINA İŞÇİ İHRACI

Ergin BAKİOĞLU

Geçen yazımızın ilk cümlesi şöyleydi: «İktisadi gelişmenin başlıca gayesi refahı arttırmaktır».

Ne var ki; bir ülkenin hangi refah seviyesinde olduğunu bilmekte fayda vardır. Refah seviyesini ölçmekte ise, su kullanıldığını biliyoruz

1. Yeraltı kaynakları (Petrol, mâdenler, v.s.).

2. Münbit topraklar,

3. İşgücünün bünyesi.

Türkiye gerek yeraltı kaynakları ve gerekse toprağının bünyesi yönünden pek verimli sayılmayan bir ülkedir. Böyle bir ülke için son çâre olarak, işgücünün bünyesini değiştirmek, başka bir ifadeyle mevcud işgücünü iktisâdi bünyenin icaplarına uygun bir şekilde değerlendirmek, görülmektedir. İşgücünü değerlendirmekten maksadın da, onu iktisaden kıymetli mal ve hizmetler istihsal edebilen bir evsafa kavuşturmak olduğu açıktır.

Türkiye bugüne kadar bunu yapmakta başarılı olamamış ve bugünkü haliyle de olacağa benzememekte. Bugün ülke iki milyonu aşan bir işgücü fazlalığına sahiptir. Bu işgücü fazlalığının bundan sonra da, devamlı surette yükselen bir trend göstereceği şüphesizdir.

1960'lardan bu yana Türkiye'nin yurtdışına gönderdiği işçiler, bu yükü hafifletmede ehemmiyetle bir müessir olmuşlardır. Bugüne kadar resmi ve gayri resmi yollardan bir milyondan fazla işçinin yurt dışına gittiği bilinmektedir. Başta Batı Almanya olmak üzere, Belçika, Hollanda, İsviçre ve İsveç gibi Batı Avrupa ülkeleri azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden işgücü talep eden ülkeler arasındadır. Ne var ki; bu ülkelerin son yıllarda sahip olduğu konjonktürel durum, dışarıdan işgücü taleplerine ehemmiyetli bir tesir etmiş bulunmaktadır.

İşgücü göçünün Türkiye'nin iktisadi ve içtimâi yapısı üzerindeki etkileri kadar mânevi değerleri üzerinde yapacağı tesirler de ehemmiyetlidir. Ancak biz, şimdilik mes'elenin iktisadi yönlerini incelemekle yetineceğiz. Türkiye'den işgücü göçünün sanâyiimizin vasıflı işgücü, tasarruf hacmi ve döviz darboğazları üzerindeki tesirlerini ele almakta fayda vardır. İşgücü göçünün ilk nazarda göze çarpan tesiri Türkiye'ye giren dövizlerdeki artıştır. Dış tediyeler muvazenesinde görülmeyen kalemler içinde, işçi gelirleri ehemmiyetli bir yer tutmuş ve artan bu döviz gelirleri sâyesinde Türkiye'nin ithalât imkânları genişlemiştir.

1975 yıl sonu itibariyle ana tablo şöyledir: 4,1 milyar dolarlık ithalâta mukabil ancak 1,4 milyar dolarlık ihracat yapılabilmiştir. İthalât ve ihracat kalemlerinin ortaya çıkardığı bu ehemmiyetli açık, 1,3 milyar dolarlık işçi döviz transferleriyle kısmen kapanabilmiştir.

Görülüyor ki; Türkiye'nin ihracatından elde ettiği döviz kadar bir meblağı yurtdışındaki işçiler göndermektedirler. Ancak dışarıdan yapılan bu işçi dövizi havâleleri Türkiye'de enflâsyonu arttıran ehemmiyetli âmillerden biridir. Gerçekten öyle zamanlar olmuştur ki; dışarıdan gelen dövizler Türkiyenin döviz rezervlerini rekor seviyelere ulaştırmış ve birara hükümet bu rezervleri nasıl değerlendireceği hususunda hayli tereddütlet bile geçirmiştir. Tasarruf hacmi yönünden meseleye bakıldığında durum şöyledir: Türkiye iktisadi gelişmesinin finansmanı bakımından, büyük tasarruflara muhtaç bir ülkedir. Yurtdışına işgücü ihracı bu tasarruf hacmi yönünden ehemmiyetli neticeler vermiştir. Bir kere, bu işçiler için Türkiyenin yapacağı demografik harcamalardan tasarruf edilmiştir. Aynı şekilde, bu insanların Türkiye'de yapacakları istihlâk kadar bir tasarruf ta sağlanmış olmaktadır. Bunlardan başka yurt dışına giden işçilerin yurda gönderdikleri paraların yaklaşık olarak % 50 sini tasarruf ettikleri ve bu paraları kendileri yurda döndükleri zaman değerlendirmek üzere bankalara yatırdıkları anlaşılmıştır. Bu tasarrufların da büyük yatırım hamleleri içinde bulunan Türkiye yönünden faydası açıktır.

Yurtdışına göçen işgücünün vasıflı işgücü darboğazı yönünden ise tesiri maâlesef menfi olmuştur. Yurt dışına giden işçilerin yüzde elliden fazlasının vasıflı işçiler olması, Türkiye'nin sanâyileşmesinde ehemmiyetli bir yer tutan açıkları daha da büyütmüştür. Bu durumda göç kabul eden ülkelerin kazançlı olduğu muhakkaktır. Zirâ bu işçilerin yetiştirme mâliyetine katılmamışlardır. Bu bir bakıma işgücü gönderen ülkelerin işgücü kabul eden ülkelere mâli yardımı demektir. Buna mukabil vasıfsız olarak giden işçilerin de dış ülkelerde kazanacakları mahâret ve tecrübeden belirli bir müddet sonra Türkiye'nin istifade etmesi muhtemeldir.

Ne var ki; Avrupalılar dışarıdan gelen işçileri kendilerine lâyık görmedikleri işlerde çalıştırmaktadırlar. Bu sebeple vasıfsız olarak giden işçilerin yurda tekrar vasıfsız dönmeleri de ihtimâlden uzak değildir.

Türkiye bugüne kadar işçi ihracı mes'elesine sâdece faydacı bir gözle bakmış işin zararları üzerinde hiç durmamıştır. Hattâ bu imkândan yeterli ölçüde faydalanamadığını da söylemek mümkündür. Bir defa işçi dövizlerini Türkiye'ye çekmekte başarılı bir formül yıllarca bulunamamış ve nihayet bugünlerde Alman Dresdner Bank ile yapılan bir anlaşma sonucu bu dövizlerin yurda getirilmesi imkân dâhiline girmiştir.

Bugün Almanya'da çalışan işçilerimizin bankalardaki tasarrufunun 17 milyar mark (120 milyar TL.) civarında olduğu tahmin edilmektedir. Sözü geçen anlaşma sayesinde bu yıl yurda gelecek dövizlerde bir milyar marklık bir artışın olacağı sanılmaktadır.

Türkiye bugüne kadar yurt dışındaki işçilerin yurt dışında kalış sürelerini sınırlamış ve bunların yerine yenilerini göndermiş olsaydı, durum daha başka olurdu.

Zira, işçilerin yurt dışında kalış süreleri ne kadar uzarsa Türkiye bakımından o kadar aleyhe bir durum ortaya çıkmaktadır. Önce, işçilerin gönderecekleri döviz miktarı azalmaktadır. Çünkü bunlar Türkiye'de bulunan yakınlarını yanlarına aldırmaktadırlar ve böylece oralardaki yüksek yaşama şartlarının masrafları tasarruflarını azaltıcı bir rol oynamaktadır. Ayrıca bunların anavatanla olan alâkalarının azalması da önlenmiş olacaktı. Çocuklarını anavatan dışında yetiştirme zorunda kalmıyacaklardı. En önemlisi de bunlar Türkiye'ye dönerlerken yurtdışında biriktirdikleri dövizleri de ayrıca beraberlerinde getirmiş olacaklardır.

Son yılarda yurt dışına giden işçi sayılarında büyük düşmeler olmuştur. Gerek 1973 ten 1974 e, gerekse 1974 ten 1975 e yurt dışına giden işçi sayısında yıllık takriben yüzde 85 lik bir azalma göze çarpmaktadır. Böylece 1973 ten 1975 e yurtdışına giden işçi miktarında takriben yüzde 97, 75 lik bir azalma olduğu görülmüştür ki, artık bu ülkelere kada değer bir işçi sevkinin mevcud olmadığı âşikârdır.

Bu mevzuda Türkiye'nin bugün için bütün ümidi Libya ve Suudi Arabistan'dan yapılacak işgücü taleplerine kalmıştır. Ne var ki; bu iki ülkenin hâli hazır işgücü talepleri dikkate alınacak olursa, taleplerin miktarı hiç de ümid bağlanacak bir seviyede değildir. Gazetelerde son günlerde yer alan çeşitli haberlere rağmen, Çalışma Bakanlığı'ndan şahsi temaslarımızla edindiğimiz bilgilere göre, bu ülkelerden kayda deger bir taleb vuku bulmamıştır.

Bu durumda Türkiye'nin mevcud işgücü fazlalıklarına yurt içinde yeni istihdam sahaları açmaktan başka da çaresi kalmamaktadır!

FİLDİŞİ KULEDEN

Cemil Meriç

UNUTULAN BİR KİTAP

— 3 —

Bunun için müslüman doğunun meçhulü olan bâzı mefhumları (Patrie, Nation, Patriotisme gibi) kullanmaktan çekinmez. İki ayrı dünyanın, iki ayrı tefekkürün ilk şuurlu temasıdır bu. Tanzimat Devri'nin bazı anahtar mefhumları Avrupadan nasıl aktarılmış, sonra Avrupa'ya nasıl anlatılmağa çalışılmış? İrfanına ihânet etmiş bir ülkenin münevverleri olarak Mukaddime'nin Osmanlıca tercümesini lâyıkiyle kavramak için fransızcası ile karşılaştırmak zorundayız. Tanzimat ideolojisini aydınlatmak için bu vesika kitabı, yeniden dilimize çevirmeliyiz. Bunun için de hem fransızca, hem ingilizce tercümelerin yardımına ihtiyacımız var. Eserin ana fikirlerini anlatmadan önce Brown'ın önsözüne bir göz atalım:

19. Asrın ortasında İslâm ıslahatçıları gâyelerine erişmek için iki cephede döğüşmek zorundaydılar. Karşılarında Batı vardı. Yeni fikirlerin ve tekniklerin kaynağı olan Batı. İslâm Dünyası bu medeniyetin temel prensiplerini kendi değerleri ile mezcetmek, kendi irfan hazinesi içinde eritmek zorundaydı. Ya yenileşecek, ya hezimeti kabul edecektik. Avrupa hem askeri, hem de siyasi kudretin merkeziydi. Dilediği anda İslâm'dan arzu ettiği toprakları koparabilirdi. Daha fenası, son büyük İslâm devletine, yani Devlet-i Aliyye'ye öldürücü darbeyi vurmak da elindeydi. Avrupa'yı tanımak ve taklid etmek lâzımdı. Zayıfın kuvvetliye karşı tek silâhı vardı: uyanık bir diplomasi ve oyalama siyâseti. Ama ıslahatçı kendi ümmetinden destek görmek zorundaydı. Hem de öyle bir zamanda ki, eski müesseseler çöküş halindeydi; dinî hakikatleri hatırlatmak kuşku uyandırıyordu.

Kısaca. Hayreddin kitabını yazar ve Fransızca'ya çevirtirken birbirinden tamâmen farklı iki zümreye selenebileceğini, hatta onları ikna edebileceğini umuyordu; yalnız yeniliğe karşı direnen devlet ve din adamlarını değil, İslâm cemiyetlerinin modern dünyaya uyamıyacağına inanan Avrupa devlet adamlarını da kazanmak gerekdi. Şüphe yok ki; kitap İslâm Dünyası için kaleme alınmıştı. Yani ilk muhatap İslâm ulemâsı ve evliya-yı umûru idi. Ama Hayreddin de devrin diğer ıslahatçıları gibi ikili oynuyordu. Çalışma merkezleri ister Tunus, ister Istanbul, ister Kahire olsun, bunların bir çoğu batıyla doğrudan doğruya temas sonunda ıslahatçı olmuşlardı. Ya tercüme odasından yetişmiş, ya Avrupa görmüşlerdi. Eskiden kendi cemiyetini daha kuvvetli sanıyorlardı. Bu kanaatın bir vehim olduğunu gördüler.

Demek ki; 19. Asrın ortalarında ıslahatçı devlet adamları için atılan her yeni adım ikili bir vetireydi: Önce Avrupayı kazanmak, hiç değilse tarafsız bırakmak; sonra da kendi hükûmetlerini Avrupa baskısının önlenemiyeceğine inandırmak istiyorlardı. Oyun öyle karıştı ki; bu gün tarihçiler atılan her hangi bir yenilik adımının içten gelen bir arzuyla mı, Batının baskısıyla mı atıldığını anlamakta güçlük çekiyorlar.

Amerikalı yazarın altını çizdiği kararsızlık günümüzün de fâciası. Bir kelimeyle uzun zamandır devam eden millî bir hâilenin son perdesini yaşamkta veya oynamaktayız. Hayreddin'in kitabı, bütün müphemiyetine rağmen düşüncelerimize ışık tutacak değerdedir.

İNCELEME

İBRET AYNASINDA

M.Ertuğrul Düzdağ

ÇEHRELER

Dönmelerin Ağzından Dönmelik

— 5 —

«İttihat ve Terakki ne idi?» adlı kitaptan nakle devam ediyoruz:

«BAZI CÂHİLLER DÖNMELERİ KÂFİR ZANNEDİYORLAR»

Hattâ bâzı cühelâ (câhiller), bu sû-i zannı pek ileriye vardırarak «Avdeti»lerin selâmet-i diniyelerini (sahiden müslüman olduklarını) bile meşkûk (şüpheli) addetmektedirler.

Bu fikr-i bâtılın hakikat-i ahvâle (işin aslına) vâkıf olmayan diğer memâlik ahâlisince dahi hüsn-ü kabul görmesi (kabul edilmesi) bizi burada hâriç ez-saded (konu dışı) olarak biraz tafsilât itâsına mecbur etti:

Dönmeler bundan iki yüz sene kadar mukaddem din-i mübin-i İslâm ile müşerref olmuş Musevilerdendir. Ahkâm-i diniyeye (din hükümlerine) mutâvaatta (uymakta) diğer ehl-i İslâm'dan hiç bir farkları yoktur. İslâmiyet'e ve husûsiyle devlet-i ebed-müddet-i Osmâniye'ye fart-ı sadâkat ve muhabbetleri (...hürriyet taraftarı hareketleriyle)... sâbittir. Hâsılı bâzılarının zannı gibi bunlar hakkında husûl-i şübehâta (şüpheler hâsıl olmasına) meydan verecek hiç bir hâl ve hareketleri meşhud (görülmüş) değildir.

KIZ ALIP VERMEMEK MESELESİ

Şu halde hemşehrileri olan diğer Selânik İslâmının «Dönme»ler hakkında yanlış zehap perverde etmelerine sebep nedir?... Bizce yanlız bir sebep vardır ki, o da kendilerinden olmayan diğer fırak-ı islâmiye ile peydâ-yı sıhriyet etmemeleridir... Filhakika Dönmeler sûret-i dâimede kendi aralarında kız alıp vermekte son derecede taassup göstermekte ve bu vechile mahdûdiyyet-i kavmiyyelerini muhafaza etmektedirler.

Bu hal nazar-ı dikkati celp etmekten hâli değildir. Fakat bir kere Dönmelerin fikrine müracaat edecek olursak, bu kız verip almamaktan mütevellid zününu ref' edecek esbab göstermekten geri kalmazlar.

Diyorlar ki:

«Biz içimizden olmayan sâir din kardeşlerimizle sıhriyet peyda edecek olursak beynimizde (aramızda) teâvün ve iştirâk üzerine müesses olan uhuvvet-i mütekabilemizi zâyi etmeye mecbur olacağız. Diğer taraftan bizden olmayan İslâmların bir kısmı muhabbet-i âile hususunda pek mubâlatsız olup çok defa bilâ sebep refika-i hayatlarını terk etmekte oldukları müşâhede edilmektedir. Bu hâl haklarında fevkalâde muhabbet beslemekte olduğumuz evlâtlarımızı herkesin âgûşuna atmaktan bizi men ediyor.»

Bu ikinci sebep pek de mâkul görülmez çünkü Dönmelerden olmayan diğer ehl-i islâm arasında bilâ sebep zevcesini tatlik etmeyecek veya ailesine muhabbet gösterecek zevâtın adem-i vücüduna hükm etmek cinnettir. Damadı veya gelini intihap etmek de insanın elindedir.

(Dönmelerin arasındaki yardımlaşmadan, içlerinde hiç dilenci bulunmadığından ve Dönmelerin üç fırkasının da biribirlerinden kız alıp vermediklerinden bahs ettikten sonra)

DÖNMELERİN TAHSİL DURUMU

Dönmelerin ilm ü marifet ve ticaretçe olan derece-i sa'y ü terakkileri dahi şâyân-ı tezkârdır. Selânik'in Dersaadet maarifine bile tefevvuk edecek bir derece-i mükemmeliyete vâsıl olan müessesât-i ilmiyyesi hep Dönmelerin eser-i sa'y ü gayretleridir.

> *... Selânikliler bile Türk'ü İslâmiyet kisvesi altında iğfal ederlerdi. Türklerden ziyâde Musevîlerle teşrik-i mesâî eden Dönmeler, mağazalarında Musevî kullanırlar, Türk bulundurmazlardı...*
>
> *Ahmed Refik*
> *«İki Komite İki Kıtal»*
> s. 19, İstanbul 1919

Zükür ve inâs (oğlan ve kız) «Yâdigâr-ı Terakki» ve «Feyziyye» mektepleri şimdiye kadar pek çok talebe ve talebât yetiştirdiği gibi âtî itibariyle memleketimizin medâr-ı iftiharı olacak birer dârülfünun rengini almak istidadını hâizdir. Dersaadet mekteplerinde icra olunmakta bulunan müsabaka imtihanlarından ekseriya Selânik mekâtibi talebesinin birinciliği ihraz etmekte olması mücerred o Dönme kardeşlerimizin terakki-i maarif emrindeki (işindeki) himem-i terakkiperverâneleri-nin netice-i mes'ûdesidir.

(Dönmelerin tahsil ve zekâlarını övdükten ve ticaret sahasında da Selânik ve hatta İstanbul ticaretini idare ettiklerini yazdıktan sonra...)

Hâsılı Dönmeler her suretle memleketimiz için pek feyizli bir unsur olduğunda şüphe yoktur.

***

Dönmelerle ilgili yazılarımız, Sebil'in onikinci sayısından beri devam etmektedir. «Dönmelik» veya «Avdetilik» denilen bu cereyanın kurucusu Sabatay Sevi'nin hayatını 12-15. sayılarda hülâsa etmiştik. 16-17. sayılarda ise Dönmelerin, içinde yaşadıkları, fakat katiyen benimsemedikleri Müslümanlığın esas kaidelerini bozmak için gösterdikleri faaliyetleri; 18 ile 22-23 sayılarda İkinci Meşrutiyet hareketi ve İttihatçılar ile Dönmelerin alâkalarını; 19-22 sayılarda kendi içlerinden birisinin yaptığı ifşaata karşı verdikleri cevapları gördük.

İzmir'de başlayıp Selânik'te yerleşen ve İstanbul'a göç ederek devam eden bu bâtıl inancın ve onun mensuplarının bugünkü gerçek durumları nedir? Müslümanlara karşı olan tavırları aynen devam ediyor mu? Ne kadarını tadil ettiler? Veya bugünkü lâyik ve serbest fikirler diyarında, aynen devam etseler de, adı-müslümanlardan esasen bir farkları olmadığı için fark mı edilemiyorlar?

Bu ayrı bir tetkik mevzuudur. Buraya kadar getirmek bizden, devam etmek araştırıcı genç arkadaşlarımızdan olsun.

Bu arada, Karakaş, Kapancı, Dilber, Kibar, İpekçı veya Şamlı gibi tanınmış Selânikli ailelerden bu hususta esaslı bilgiler alınabileceğini hatırlatmalıyız.

***

Biz bu meselede aydınlatıcı olabilecek bir teşebbüste daha bulunmak istedik.

Şöyle ki:

Geçen yazılardan hatırlan... üzere bu zümrenin mühim öz... lerinden ikisi de, gayriye kız... memek ve mezarlıklarını ayı... idi.

Birkaç yerde okuduk ve ... duk ki, İstanbul'da, bilhassa ... ettikleri mezarlıklardan birisi d... küdar'daki Bülbülderesi mez... imiş...

Burayı gidip gördük ve ... bir tanesi bir küçük ev par... mâl olmuş mutantan ve müde... kâşâne-mezarlar gördük. Tabii... zartaşlarındaki - ki çoğu Fatil... dır - soyadları da dikkatimizi... ti. Bilhassa müteveffaların «fi... kızı ve filânın zevcesi» veya ... ve kocası» olduğunu beyan ... taşlar, adeta bir «Selâniklile... tüğü» veya «şeceresi» çıkarıla... cek kadar vâzıh ve beliğ idi.

Bu ailelerin mensubu aydı... şilerin, son yarım asırdır, si... fikir ve ticaret hayatımızdaki ... ki ve rolleri üzerinde yapılacak... araştırmanın, bu zümre için ... dar parlak ve gurur verici ... ğı apaçıktır. Bir mezar kitabes... dar hatta...

Son olarak, Dönme gazetec... tilâlci Osman Nevres (Hasan ... sin) adına bir anıtın da yeni... bu mezarlığa rekz olunduğunu... etmeliyiz.

***

Gelecek sayımızda bu mez... tan bâzı fotoğraflar takdim ... incelememize son vereceğiz. ... çıkacak fotoğraflarda görülecek... zar kitabelerinin hangilerinin ... melere ait olduğunun, ayrıca ... lenmesi gerekir. Çünkü buraya ... lümanların da gömülüyor olma... timal dâhilindedir.

> *Derken On Temmuz inkılâbı oldu. Hukuk'ta hocam Manyasîzâde Refik Bey beni çağırdı. Dedi ki:*
>
> *«— Bâzı Selânikli genç hanımlar, çarşaflarını fora ederek sokaklara çıkıyorlarmış. Mutaassıplar dedikodu yapmaya başlamış. Siz hukuk talebesi sıfatıyla bunun doğru olmadığını caddelere kurulan kürsülere çıkarak anlatın!»*
>
> *Biz de bir iki arkadaş hocamın emrini yerine getirdik.*
>
> *Âli Cânip Yöntem*
> *«Selânik'te 10 Temmuz Sabahı»*
> *(Yakın Tarihimiz, C. 2 s. 257)*

ALMANYA İNTİBALARIM

Bu yazı serisine Almanya hakkındaki daha eski seyahatlerimde edindiğim bir kaç intiba ile başlamak istiyorum. Bu sûretle benim Almanya ve Almanya'daki işçilerimizin ahvâli hakkında zihnen yaptığım mukâyeseleri de okuyucuma mâletmek arzusundayım.

Almanya'ya ilk defa 1966 yılı nihâyetlerinde gittim. Avrupa Müslüman Talebeler Federasyonu tarafından yıllık kongrelerinde konuşmak üzere çağırılmıştım. Adı, UMSO (United Muslim Student Organisation In Europe) yani Avrupa'da Müslüman Talebeler Teşkilâtı Birliği mânâsına gelen İngilizce ibârenin kısaltılmışıydı. Bu teşkilât, halâ da Avrupa'da faaliyettedir. Mensupları, yılbaşına doğru bir hafta müddetle mekteplerin Noel vesilesiyle tâtil edilmesinden istifâde ederek bir araya gelir ve kongrelerini akdederler. Avrupa'nın hemen her tarafında şubeleri olmakla beraber, faaliyetlerinin tekâsüf mıntıkası daha ziyâde Almanya'dır. Mensupları talebe olduğu için, umûmî merkezleri her yıl değişen başkanın bulunduğu şehre nakledilir.

Benim ilk olarak Avrupa'ya dâvet edildiğim yıl, UMSO'nun yıllık kongresi Frankfurt civarında küçük bir şehirde yapılacaktı. Biletim İstanbul-Frankfurt olarak gönderilmişti. Bana, Frankfurt'ta İstanbul Üniversitesindeki talebeliği esnasında tanıdığım Suriyeli Türk dostu ve gayyur müslüman Dr. Fazıl Uveyce'nin telefon numarası verilmişti. İlâveten uçaktan iner inmez karşılanacağım da bildirilmişti. Fakat her ne olmuşsa olmuş, ben Frankfurt hava alanında yere bastıktan sonra yapayalnız kalmış yâni hiç bir karşılayıcı bulamamıştım. Elimdeki telefon numarası, dostumuz doktorun o zaman çalışmakta olduğu bir hastahaneye âidmiş. Bunu da bilmiyordum.

Esâsen benim o zaman Almanya'da bir yere telefon etmenin nâsıl mümkün olacağından dahi haberim yoktu. Bu iş hem çok kolay ve hem de çok güçtür. Şöyle ki: Telefon kabinesinde muhtelif bozuk paralara âid delikler vardır. Buraya atacağınız paraya göre az veya çok bir müddetle hat emrinize âmâde hâle gelir. Ancak arıyacağınız her şehrin bir ön numarası vardır. Önce onu sonra da istediğiniz numarayı arka arkaya çevirmeniz gerekir. Tabiî bulunduğunuz şehir dâhilindeki bir numarayı arıyacaksanız, ön numarayı çevirmeye lüzum yoktur. Benim bütün bu inceliklerden haberim yoktu. Dr. Fazıl Uveyce, Braunschweig'de oturuyordu. Bense, Frankfurt'daydım. Telefon kulübesini sordum. Almanca beş on kelimeden fazla bir şey bilmiyordum.

Benim lisede okuduğum 1950-54 yıllarında isteyenler, resim ve müzik dersleri yerine ikinci bir ecnebi lisan ihtiyar edebilirlerdi. Ben de Almanca'yı seçmiştim. Fakat son derecede gevşek bir hocamız vardı. Ufak tefek ve yumuşak huylu bir kadın olan bu hocayı, arkadaşlarımız ciddiye almaz ve ona ders yaptırtmazlardı. Bende halâ duran Almanca defterimin başına, bu dili Goethe'yi aslından okumak için ihtiyar eylediğimi yazmıştım. Fakat bence bu tercihin daha derin birçok sebebi vardı. Bir kere, asabiyet-i dinîye bakımından tansiyonumun çok yüksek olduğu o devirlerde, kulağıma çarpan bir şâyianın tesiri altındaydım. Bu da, ileride Almanların müslüman olacaklarına dâir halk arasında pek yaygın olan kanaattı. Ayrıca, Almanlar'a sâir ecnebiler içinde biraz daha az nefred duyuyordum. Hattâ bunu onlara teveccüh beslediğim şeklinde de ifâde etmek kabildir.

Bir kere lise hayatımda karşılaştığım nâdir dindar hocalardan biri olan Coğrafya muallimimiz rahmetli İsmail Hakkı Berkmen, iyi Almanca bilir ve dersini, bir edebiyat dersinden daha zevkli kılan takrirleri arasında, bu milletten sık sık ve teveccühkâr bir sûrette bahsederdi. Tok, sert metin Alman sesiyesini methederken, yarı kadın ve fazla süslü Fransız uslûbunu da sık sık yererdi. Buna benzer bir çok sebeplerle yardımcı dil olarak Almancayı seçmiş bulunmama rağmen için de bulunduğum sınıfın ve hocanın husûsiyetleri yüzünden hemen hemen hiç bir şey öğrenememiştim.

Frankfurt hava alanında maksadımı İngilizce olarak ifâde mecbûriyetinde kalmıştım. Bu arada şunu da ifâde etmeliyim ki; Avrupa'da yabancı lisan merakı, bizdeki kadar fazla değildir. Turistik hizmetlerde çalışanlarla ilim ehli dışında pek az kimse bir ikinci lisan bilir. Bu durumu bilâhâre muhtelif Avrupa memleketlerinde de müşâhede etmişimdir.

Binbir müşkilât ile telefon etmek istediğimi anlatabildim. Bunu -belki de- frenk lisanlarında pek çok temel elfâzın ufak tefek telâffuz farklarına rağmen müşterek olmasına borçluydum.

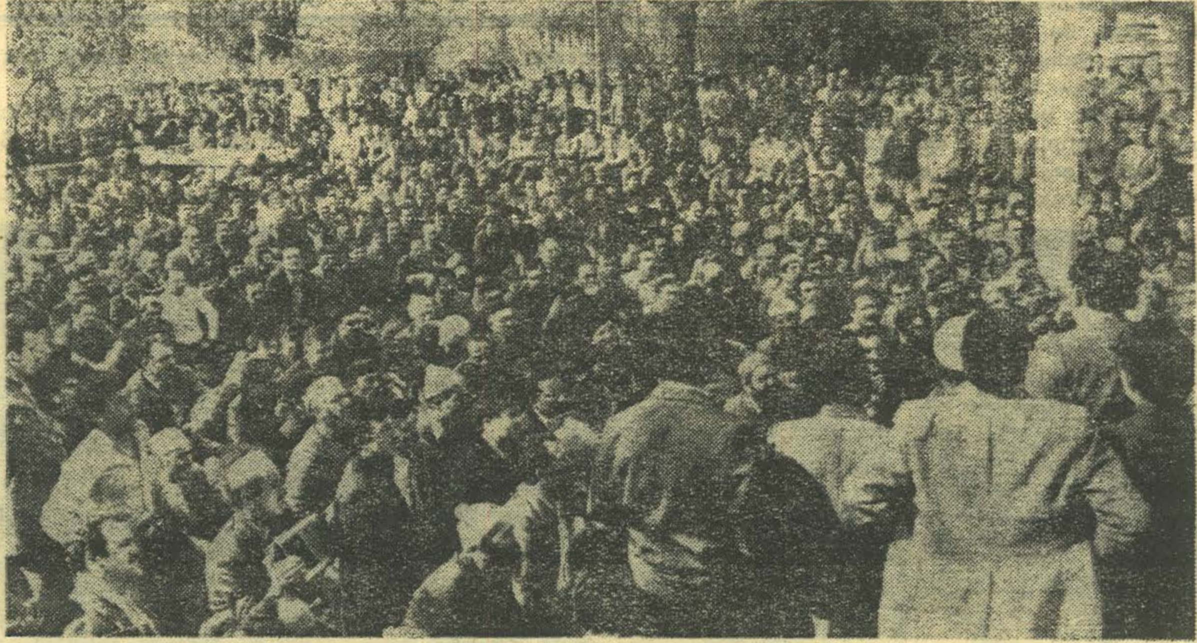
Telefon kulübesine vardığımda orada bir yere telefon etmek üzere bulunan bir kaç Türk işçisiyle karşılaştım. Ve ancak onların yardımlarıyla elimdeki numaranın nasıl çevrilip bulunabileceğini öğrenebildim. Fakat heyhat... Hastahaneden verilen cevap menfiydi. Noel tâtili dolayısıyla vâki' olan tatilden, bizim gayyur müslüman dostumuz da istifâde ediyordu. Hastahâneye gitmemişti. Almancaları, benden pek fazla olmayan, oradaki Türk işçileri de hastahâneden bilistintak doktorun ev adresini veya ev telefonunu öğrenememişlerdi. Esâsen ben aradığım şahsın, hangi şehirde olduğunu bile bilmiyordum. Sâdece bir telefon numarasına sâhibtim. Nasıl olsa, hava alanında karşılanacağım diye gönlüm rahat uçağa binmiştim. Fakat işte evdeki hesap çarşıya uymamıştı. Şimdi ne yapmalıydım? Almanya'da ne bildiğim bir yer, ve ne de tanıdığım bir kimse vardı.

Yanımdaki işçilerin teklifiyle bir düşünme zamanı kazanmak için şehre inip «Hotel Avrupa» adındaki ikinci sınıf bir otele yerleştim. İşçilerden biri ayrılmış, diğeri otele kadar bana refakat etmişti. Fakat tuhafı şu ki: kalacağım odadan içeriye girerken hemen yanımda elinde bir tepsi üzerinde bira şişeleri olan bir otel hademesi belirmişti. Ben aşağıda hüviyet kaydı yaptırırken bavulum yukarıya taşınmış ve odama konulmuştu. Bu arada benimle bulunan işçi kaşla göz arasında ikimiz için de, bira ısmarlamış olacak ki, içkiler benden evvel odanın kapısına varmıştı. Bunların bizimle alâkası olacağına ihtimal vermediğim için önce hiç aldırış etmedim. Fakat arkamdan bu içkileri taşıyan garsonun da, içeriye dalıp elindeki tepsiyi masanın üzerine koyduğunu görünce vaziyeti kavradım.

(Devamı var)

Hürriyet

Türk Şehitliğinde müslümanlar buluştu

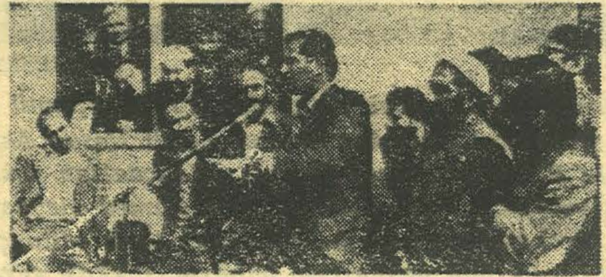
KADİR MISIROĞLU'NUN BERLİN TÜRK ŞEHİTLİĞİNDE YAPTIĞI KONUŞMAYI BİNLERCE VATANDAŞIMIZ İZLEDİ KONUŞMA VESİLESİ İLE MÜSLÜMAN VATANDAŞLARIMIZ BİR DEFA DAHA BİR ARAYA GELME İMKANI BULDU ALTTAKİ RESİMDE MISIROĞLU İLGİ İLE İZLENEN KONUŞMASINI YAPIYOR

BERLİN, (Hürriyet) - Almanya'daki Türk müslüman topluluğuna seri konferans vermek üzere işçilerimiz tarafından davet edilen, Türk islam fikriyatının önde giden tarihcilerinden Kadir Mısıroğlu'nun Batı Berlin'deki Türk şehitliğindeki yaptığı konuşmasına büyük sayıda mümin(ler) katılmış ve konuşmacıyı ilgi ile dinlemişlerdir.

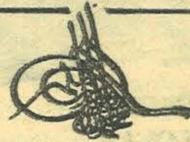
İki saatin üzerinde konuşma yapan ve binin üzerindeki dinleyiciye hitap eden Mısıroğlu Yunan, moskof mezalimine ve Irak'ın Türkler'e karşı giriştiği zulme şiddetle çatarak, "Müslümanlıkta insanlığa karşı zulüm yoktur ve olamaz" demiştir.

Batı Berlin'deki Türk şehitliğini dolduran binlerce dinleyiciye karşı yaptığı konuşmasına devam eden Kadir Mısıroğlu "daha önce Almanya'nın çeşitli kentlerinde çalışan işçilerimize hitap ettim, en olumlu ve en kalabalık toplumu burada gördüm. Alman imperatorluğunun yüz yıl önce müslümanlara bağışladığı bu kutsal şehitlikte toplanan sizleri, müslümanların karşısında olanlara karşı kutsal savaş açmaya ve kılıcınızı kuşanmaya davet ediyorum" demiştir.

Kadir Mısıroğlu daha sonra Almanya'nın diğer şehirlerinde dini konferanslar vermek üzere Berlin'den ayrılmıştır.

Türk Gazeteleri'nin Almanya baskılarında verdiğimiz konferanslar büyük bir ölçüde alâkaya mazhar olmuştur. Yukarıdaki klişede Berlin'deki konferansı aksettiren bir kupürü görüyorsunuz.

TUĞRA

MUSTAFA YAZGAN

BEYÂN-I İTİZAR

Yazarımız MUSTAFA YAZGAN rahatsız olduğundan yazısını gönderememiştir. Kendisine acil şifâlar diler, gelecek sayıdan itibâren yazılarını aynı minvâl üzere neşredilmek ümmidiyle beyân-ı itizar ederiz. *SEBİL*

Sebil

AKTÜALİTE

E C E V İ T

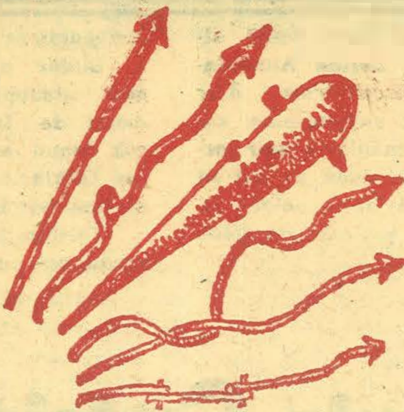
İskandinav Ülkelerinden başlayarak sosyalist (!..) memleketleri birer birer dolaşan Ecevit, bu arada en büyük istifâdeyi Yugoslavya'da sağlamışa benziyor. Gazetelerin yazdıklarına bakılırsa, muhataplarını dinledikçe sık sık «Aydınlandım, aydınlandım!.» diyesiymiş. Buna hayret eden bir sağcı yazar da «Demek ki. Ecevit karanlık mış!.» diyor. Ayol, bunda hayret edilecek ne var; baksanıza herifcioğlunun adı bile «Kara oğlan!.»

Ecevit'in asıl istifâdeyi Yugoslavya'dan sağlamasına şaşmamak gerektir. Zira bu memleketin başında aslen yahudi olduğu halde kırk yıldır «Tito» takma adını kullanan bir halk lideri (!..) vardır. Mâlumya komünizmin ağababası olan Yahudiler şeytanî bir zekâ ile mârufturlar. Ancak bütün bu seyahatlerle aydınlanmasını (!..) bitirmişe benzememektedir. Baksanıza şimdi de Moskova'ya gitmeye hazırlanıyor. İhtimal komünizme, sosyalizmden geçildiğini göstermek için önce sosyalist ülkeler, sonra da Rusya... Mâlumya Ecevit çok iyi bir takdisyendir de...

Her ne kadar eski kurtlardan İnönü'yü bile yendiğini söyleyenlere karşı Onu kocamışken yakaladığını söyleyenler varsa da...

CHP. DE KAZAN KAYNIYOR

Ecevit'in yurt dışında bulunduğu sırada CHP. bir hayli karışmıştır. Delege seçimlerindeki dalaverelerle külleri uçan eski ateşler yeniden yellenip harlanmışa benzemektedir. Bu defa gençlik kollarının hazırladıkları gizli rapor, bazı CHP. li Milletvekilleri'nin, kanunsuz anarşist gruplarla teşrik-i mesâî hâlinde olduklarını ortaya koyuyormuş. Peki ama, bunda gizli olacak ne var?!.. Onların bu kirli işlerle alâkaları yeni mi öğreniliyor! Hem gizli bir rapor -az da olsa- bastırılıp dağıtılır mı?! Bunlar galiba, şimdiye kadar ileri sürülen tenkidleri reddedişlerini mâzur göstermek ve «Demek ki; asıl idarecilerin olup bitenlerden haberleri yokmuş!.» dedirtmek istiyorlar..

Peki ama bize ikiyüz elli bin lira mânevi tazminat davası açarken akılları neredeydi. Bizim yazdıklarımızla, bu gizli (!..) raporda ileri sürülenler arasında ne fark var ki... Bir müslüman söyleyince inanmayanlar ve bunu hakaret sayanlar, bir soyalist söyleyince inanacaklar mı?. Sanmayız!. Aa!. Fakat unutuyorduk, bir sosyalist yalan söylemez ya!...

O halde bu rapora, inanırlarsa, bize karşı açtıkları dava'dan vazgeçmeleri gerekmiyecek mi?. Aksi halde bir sosyalistin yalan söylemiyeceği hususundaki yalanları zâhir olacak!. Bakalım şu Haziran ayı içinde yapılacak olan CHP Parti meclisinde neler olacak!. Her halde Ecevit, yellenen ateşi biraz külleyecek ama, hiç bir zaman söndürmeye muvaffak olamıyacaktır. Zira bir yerde cadıkazanı bir kere ateşe konmaya görsün!..

MISIR'DA İÇKİ YASAĞI

Frankfurt muhabirimiz Ali Hayta bildiriyor:

Reuter ajansının 18 Mayıs 1976 günü basına verdiği bir haberde, Mısır Hükûmeti'nin içkiyi yasaklıyan bir kanun lâyihasını Mısır Millî Meclisi'ne sunduğu bildirilmiştir.

7. İslâm Konferansı'nın son günü yapılan bu kanun teklifi ile iki ay zarfında Mısır dâhilinde her türlü içki alım, satım ve istimali kat'i bir surette yasaklanacaktır. Meclis'e acele olarak görüşülmesi kaydıyle sevkedilen bu kanun teklifi, altı ay hapis ve ikiyüz Mısır lirası para cezası gibi müeyyideler ihtiva etmektedir.

Mısır'da son zamanlarda Nâsır'ın Mısır'ı sosyalizm batağına iterek husûle getirdiği tahribatı düzeltmek istikametinde bir gelişme müşâhede olunmaktadır. Gerçi, şimdiki başkan Sedat, fikir ve kanaatleri itibariyle Nâsır'dan hiç de farklı değildir. Bütün menfî icratında Nâsır'ın baş yardımcısı olmuştu. Fakat bugün, tutulan yolun yanlışlığının görülmüş olması ve halk efkâr-ı umûmiyesinin aksülâmelleri muvâcehesinde Nasır'ın prensiplerinden bir nebze vazgeçmek mecbûriyeti hasıl olmuştur. Buna Nâsır'ı yıkarak O'nun yerine geçme heveslerini de eklerseniz durum iyice aydınlığa kavuşur.

Alkoholverbot in Ägypten

KAIRO, 18. Mai (Reuter.) Das ägyptische Parlament hat am Montag einen Gesetzentwurf über ein allgemeines Alkoholverbot gebilligt. Nach dem Gesetzentwurf, der zwei Monate nach seiner Verabschiedung in Kraft treten wird, darf lkohol nur noch an Ausländer ausgegeben werden. Ägypter, die nach den strengen Regeln des Islam ohnehin keinen Alkohol trinken dürfen, haben bei Verstoß gegen das Verbot mit Freiheitsstrafen bis zu sechs Monaten oder Geldstrafen von 200 Pfund zu rechnen.

Biz yine de, Mısır'daki bu gelişmeyi ve hele içkiyi yasaklamak gibi bir tedbire tevessül edilmesini son derecede hayırlı addediyor ve bunun başka müslüman memleketlerde de emsal ittihaz olunmasını temenni eyliyoruz. Yukarıdaki kupürde Reuter Ajansı'nın Alman basınına akseden buna dâir haberini görüyorsunuz.

MUHTEŞEM BİR FETİH MİTİNGİ

Bu sene, Istanbul Fethi'nin 523. yıldönümü münâsebetiyle MTTB. tarafından tertiplenen miting muhteşem olmuştur. Devlet Vekili Hasan Aksay'ın Ayasofya'nın ibâdete açılmasını temin maksadıyle Hey'et-i vekileye yaptığı müracaattan ümitlenerek sürpriz bir kararla karşılacağını uman halk, yedisinden yetmişine Sultan Ahmed meydanını doldurmuştur!. Heyhat!.. Ayasofya'nın mâtemi bir kere daha meçhul bir ecele tâlik edilmiştir. Mitingde «Ayasofya açılsın!.. ve «Patrikhâne kapatılsın!.» gibi pankartlar bilhassa, dikkati çekmiştir. Topkapı'da Istanbul'a ilk girilen surların önünde başlayan merâsimden sonra Bayezid, oradan da Sultan Ahmed Meydanına gelinmiştir. Burada toplanan onbinlerce kişinin sürekli alkışlarıyla kesilen konuşmalar yapılmıştır. Üstad Necip Fâzıl Kısakürek, *MTTB. Umûmî Reisi* Rüştü Ecevit*ve MTTB. Kâtib-i Umûmîsi* Kasım Yapıcı *v.s. konuşmalarıyla sürdürülen mitinge akşam üstü sessizce nihayet verilmiştir. Bu esnada Ayasofya câmii şerif etrafında fevkalâde polis tedbirlerinin alınmış olduğu dikkatleri çekmiştir.*

Günün İlanı

BÜLENT NEJAT

SEVİNÇ

Tel: [redacted]

Yukarıdaki klişeyi Hürriyet gazetesinden aldık. İzaha lüzum yok ki, ne Bülend «kurtuluş» demektir; ne de Nejat «Yeni doğan...» Cehlin bu derecesi sehl olmaz, yâni «Bu kadar bilgisizlik kolay becerilemez»... Bizim ilericiler hâriç tabiî...

UÇAN GENERAL

Ecevit'in Yugoslavya seyahatinin lik meyvasını, bir zamanlar «Uçan General» adıyle bol bol reklâmı yapılan bir ağaç verdi: Türk Silâhlı Kuvvetleri, klâsik ordusu yanında bir milis teşkilâtına sâhip olan Yugoslavya'yı taklid etmeliymiş. Ayol bu da nesi... Bir zamanlar etrafa bol bol tehditler yağdıran «Halk Kurtuluş Ordusu» bu uçan general'in icadkerdesi değil miydi? Acaba ona meşrûiyet vermek mi aklına geldi!.. Her neyse ama biz şu Yugoslavya'nın taklîdi teklifinden doğrusu rencide olduk. Ayol beşyüz yıl idâremiz altında yaşayan şu Sırplı domuz çobanlarından da mı usûl erkân alacağız.. Hele askerlik mevzuunda... Eh insaf!.. Bu önce tarihî şan ve şereflerle dolu Türk ordusuna sonra da büyük Türk Milleti'ne hakaret değilse lügatlardan şu «hakaret» kelimesini çıkarmalı. Üstelik bunu eski bir asker ve kuvvet kumandanı teklif ediyor. Şu solcular çok akıllı vesselâm..

BABASININ ÇİTLİĞİ

Cumhuriyetçi parti'nin başkan adayı kovboy ve artist eskisi Reagan, Amerikaya başkan seçilirse Kıbrıs'tan Türk ordusunu kovacakmış!

Ağır ol bre beygir çobanı!

Kulağından tutup çocuk mu atıyorsun sen!.

Elli yıldır yumuşak göründük, basiretsizliğimizle «Batı» dedik, size sarıldık, başımıza, hattâ beynimize çöreklendiniz. Önce biz sizi dal budak saldığımız kafalardan atalım da sonra oturup hesaplaşalım, olmaz mı?

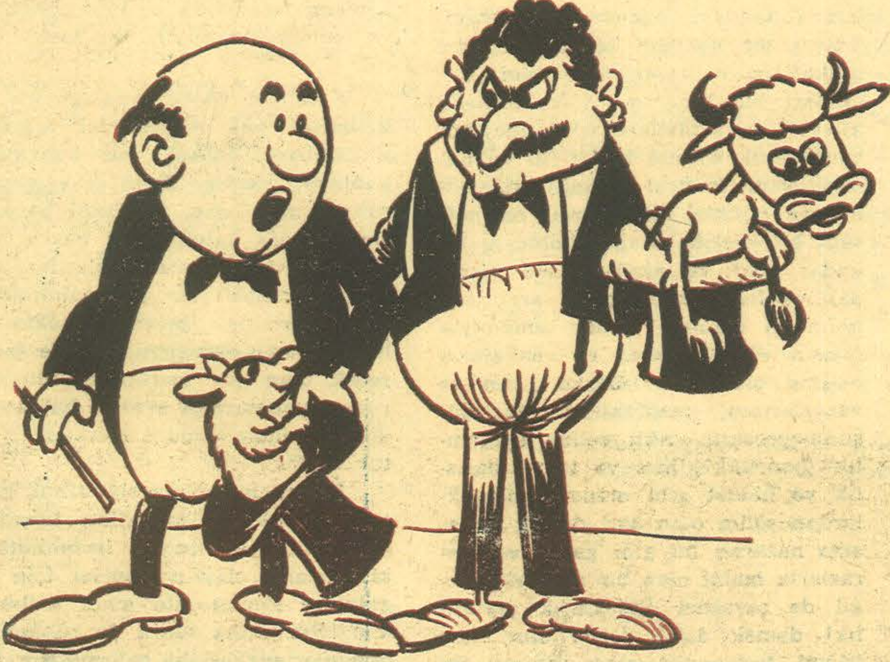
BİR SUÇSUZ MAHKÛM'A

Sanmayın gâlip gelir denîlerin arzûsu
Küfre hâkim olacak bizde kuvvet bulunur
Mahzun olma Ayasofya! Bir gün sana gelecek
Bizde iz'an, biz de imân, bizde devlet bulunur.

Ustaoğlu

SİHİRBAZ ZATİ SUNGUR'UN DERDİ!...

60 yılık meşhûr Sihirbaz Zati Sungur, Ankara Delege seçimlerinden sonra C.H.P. Merkezi'ne başvurarak artık mesleği bırakacağını açıklamış C.H.P. Merkez mes'ulleri kendisine sormuşlar:

«— Aman üstâd bu da nereden çıktı?»

Zati Sungur boynunu bükerek mahzun mahzun:

«— Vallahi beyler, ben bunca yıllık sihirbazım. Bu mevzuda pek çok çalışmalarım oldu. Ününi, bütün Dünyâ'ya yayıldı. Ama sihirbazlık hayatım boyunca bir şapkadan ancak üç tavşan veya ve bir o kadar da güvercin çıkarabildim. Fakat görüyorum ki; sizler, maşallah bir şapkadan kırk-elli tavşan ve yirmi de güvercin çıkartabiliyorsunuz. Rekorum, rakip kabul etmez bir sûrette kırılmış bulunuyor. Artık bu mesleği yapmıyacağım» diye karşılık vermiş.

İlâhi Zati Sungur Bey, bir noktayı unutmuşsun onlar, seni sâdece sihirbazlıkta değil, aynı zamanda hokkabazlıkta da çoktan yaya bıraktılar.

BİR MÜLÂKAT

(Baştarafı 16. Sayfada).

Sual: Konferans'ta alınan kararları nasıl buluyorsunuz?

RÜŞTÜ ECEVİT — Türkiye'nin İslâm Ülkeleri Konferansı'na tam âzâ olarak katılma kararını takdirle karşılıyoruz. Bu kararla Türkiye ile İslâm Dünyâsı arasındaki yakınlaşma mevzuunda ehemmiyetli bir mesâfe kat' edilmiş bulunmaktadır. Konferansın Kıbrıs tezimizi desteklemesi, bizi bu mevzuda Dünyâ efkâr-ı umûmiyesine karşı daha kuvvetli bir duruma getirmiştir. Bunun tabii bir neticesi olarak Yunanistan'da âdetâ bir panik başladığını görüyoruz ki; bu da son derece memnûniyet vericidir.

TEVİK RIZA ÇAVUŞ — İslâm Ülkeleri Konferansında Türkiye'nin Kıbrıs tezinin bundan böyle ittifakla desteklenmesinin kararlaştırılmış bulunması, son derece de ehemmiyetlidir. Bu sûretle Kıbrıs mevzuundaki yalnızlıktan kurtulmuş oluyoruz. Yunanistan daha şimdiden bunun sıkıntısını duymaya başlamıştır. Aynı şekilde İslâm Âlemi'nin muhtelif yerlerindeki mağdur ve mazlum insanların hak ve hürriyetlerinin korunması için varılan anlaşma da son derce de memnûniyet vericidir.

Bu konferansta alınan kararlarla yakın bir gelecekte Türkiye ile İslâm Dünyâsı arasında pek büyük bir maddi ve mânevi işbirliğinin başlıyacağına inanıyoruz. Zira Türkiye, öteden beri görülen tereddütlerinden sıyrılmış ve bu konferansa tam âzâ olarak katılmıştır.

Sual: Bu mevzuuda sizin de -kendi teşkilâtlarınız yönünden - gerçekleşmesini istediğiniz hususlar var mıdır?

RÜŞTÜ ECEVİT — Milli Türk Talebe Birliği olarak geçen temmuz ayında, İslâm Ülkeleri ile münâsebete geçerek «İslâm Ülkeleri Talebe Teşkilâtları Konferansı» tertib etmiştik. Önümüzdeki temmuz ayında da «İslâm Ülkeleri Gençlik Kurultayı» nı toplayacağız. Bunun için Dâhiliye Vekâleti'nden izin almış bulunuyoruz. Gerekli dâvetiyeler gönderilmiştir. Bu Kurultayın da İslâm Dünyası gençliği arasında ciddi bir tesânüd ve işbirliğinin doğmasına vesile olacağı ümidindeyiz.

TEVFİK RIZA ÇAVUŞ — Biz yeni bir teşekkülüz. Bu bakımdan henüz böyle beynelislâm bir toplantı tertibini düşünmüyoruz. Ancak Rüştü Ecevit kardeşimizin bahsettiği «İslâm Ülkeleri Gençlik Kurultayı» toplanırsa bütün imkânlarımızla yardımcı olmaya amâdeyiz.

Sual: Sizlerin hârici görünüşünüz, birbirine muvâzi iki imâlı gençlik teşekkülü olduğunuz tarzındadır. Acaba aranızda bir fark mevcud mudur?

RÜŞTÜ ECEVİT — Bizim teşkilâtımızın gâyesi, tarihine ve bütün mânevi değerlerine sâhip çıkan imânlı bir gençliğin yetiştirilmesidir. Akıncılar derneği ile aramızda hiçbir fark olduğunu sanmıyorum. Ancak biz kuruluş statümüz itibareyle, sadece talebe sıfatını hâiz kimselerden müteşekkiliz. Zira herşeyden önce bir talebe teşekkülüyüz.

TEVFİK RIZA ÇAVUŞ — Muhterem kardeşimiz Rüştü Ecevit Bey'in belirttikleri gibi MTTB ile Akıncılar Derneği arasında gâye bakımından hiçbir fark mevcud değildir. Ancak onlar nizâmnameleri itibariyle sadece talebe kardeşlerimize bitâb ettikleri halde, biz genç - yaşlı bütün imânlıları sinemize toplamaya çalışan gayr-i siyâsi bir teşekkülüz. Aramızdaki fark, sâdece bu şumûl farkından ibârettir. Akıncı gençlik. Akıncı işçi ve Akıncı memurlar gibi kollarımız vardır.

Sual: Teşkilâtlarınız hakkında kısaca bilgi veriniz.

RÜŞTÜ ECEVİT — MTTB bünyesinde 96 yüksek mektep talebe derneği bulunan bir talebe teşkilâtı federasyonudur. 140 yerde mahalli şubemiz vardır. Bunların 60'ı vilâyet, 80'i ise kaza merkezlerindedir. Yüksek tahsil gençliği yanında orta tahsil talebelerinin yetişmelerine de her yönden yardımcı olmaya çalışmaktayız.

TEVFİK RIZA ÇAVUŞ — Akıncılar Derneği yeni teşekkül etmiş olmasına rağmen hızla gelişmektedir. Henüz 50 şûbe açmış bulunmaktayız. Fakat bir fikir vermesi bakımından şunu söyliyeyim ki; muhtelif şehir ve kasabalardan şûbemizi açmak için umûmi merkezimize yapılan müracaatlar, 500'ün üzerinedir. Müteşebbis hey'etler hakkındaki tahkikatımızı bitirdikçe sür'atle yeni yeni şûbeler açacağız...

ZEKÂT
İKTİSÂDÎ MESELELERİN HALLİ

Yazan: Dr. Yusuf KARADÂVÎ — Tercüme: Dr. Mustafa BİLGE

— IV —

Nevevi'ye (Şerhülminhâc) ([2]) isimli bir şerh yazan allâme Şemseddin el-Remli (ö. 1596) da buraya şöyle bir ifade ile açıklık getirmeye çalışmıştır:

«Şayet fakir ve miskin olan kimseler sanat veya ticaret yolu ile kazanç temininde tecrübe ve bilgiye sahip değillerse kendilerine zekât hesabından hayatlarını idame ettirebilecekleri miktarda verilir. Bulundukları beldede ortalama olarak insanlar ne kadar yaşıyorlarsa o kadar müddetle yaşayabilecekleri miktarda kendilerine zekât olarak verilir. Zira esas olan onların efrada muhtaç olmaktan kurtulmamalarıdır, ihtiyaçtan müstağni olmalarıdır. Şayet bu takdir edilen seneden daha fazla yaşarlarsa o durumda kendilerine sene be sene zekât verilir. Böylece onların ihtiyaç durumları giderilmiş olur.

(2) Muhammed b. Ahmed b. Hamza el-Remli doğumu 1513 vefatı 1596 dır. En önemli eseri Nevevi'nin şerhülminhâc isimli eserine yazmış olduğu hâşiyedir; Nihâyetülmuhtâc ilâ şerh el-Minhâc. Bu zat şafii alimlerindendir.

Burada dikkat edilecek olan nokta şudur. Esas olan bu gibi kazanç temin edemeyecek durumdaki fukaraya ömür boyunca zekât vermek değildir. Ancak burada esas olan bu gibi kimselere gelirinden istifade edecekleri ana parayı, toplu parayı vermektir. Meselâ bu muhtaç kimseye icara verip gelirinden maişetini temin edebilmesi için bir mülk satın alınır veya alabilmesi için gerekli nakit verilir. O da böylece devamlı olarak (müstağni olmuş olur.) (Fakirlik durumundan,) ihtiyaç halinden kurtulur. Şurası da bilinmelidir ki satın alınan mülk miras yoluyla onun mirasçılarına kalabilir. Bu hususta Zerkeşi de şöyle demektedir.

Muhtaç kimseye devamlı gelir temin edecek olan mülkü o beldenin reisi (veya zekât müesessesinin başındaki kimse) almalıdır, kendisine zekât parası verilen fakir değil. Zekât parası verilmiş olan fakir ise bu işe ikna edilmeli ve alınacak olan bu mülkü üzerinden çıkarmaması hatırlatılmalıdır. Şayet bu mülkün tapusunu kendi üzerinden çıkarırsa helâl ve sahih olmaz.

Kendisine mülk temin edilen ihtiyaç sahibi kimseye bu yer ortalama ömür boyunca gelir temin etmezse eksik kalan kısım yine zekât faslından itmam edilir. Tamamlama gününde bu kimsenin tekrar zekâta muhtaç durumda bulunmuş olması (fakir bir halde bulunması) aranmaz. Mâverdî bu hususta şöyle der;

(Şayet durumu zekât faslından tamamlanacak olan kimsede (90) varsa ve devamlı bir istigna (ihtiyaçtan kurtulma) hali için (100) gerekli ise kendisine hemen eksik kalan (10) verilir. Yani mevcut (90) ın üzerine (10) koyularak (100) tamamlanır. Hattâ ömrü ancak (90) ı harcamaya yetecek kadar kalsa bile ana para olan (90) ı harcaması gerekmez yani ona yine (10) verilir ve (100) tamamlanır. Bu tamamlanan (100) ile gerekli yatırım yapılır ve bu kimsenin devamlı olarak emniyet altına alınmış olması temin edilir.)

Şu noktaya tekrar dikkatinizi çekmek isterim; Buraya kadar bahsedilenlerin hepsi kendi başlarına bir kazanç temin edemiyecek, çalışamıyacak durumda olan fukara içindir.

Sebil

DİN

— XXII —

Kendileri de «Ben mekârim-i ahlâkı tamamlamak için gönderildim» buyurmuşlardır. Bundan ahlâkın ehemmiyet derecesi gâyet kesin olarak anlaşılır. Ahlâkın büyük bir kısmını ictimâî vazifeler teşkil etmektedir. Hz. Peygamberin «İnsanları hayırlısı insanlara faydalı olandır.» Müslüman, bütün müslümanların elinden ve dilinden selâmette kaldığı kimsedir.» sözlerini hiç bir vakit hatırdan çıkarmamak gerekir.

Sual: Zamanımızda her ilim muayyen bir takım kaidelere bağlanmıştır. Bu cümleden olarak ahlâk için de kaideler konulmuş ve mühim kitaplar yazılmıştır. Bunlar hakkında mütâleanız nedir?

Cevap: Evet yazılmıştır. Fakat her fırka kendi mezhebine mahsus ve muhtelif bir takım fikirler kabul etmiştir. Materyalistlerin, menfaat-i umûmiye (Pragmatistler) cilerin, İsbatiye Felsefesinin, Nihlistlerin, sosyalistlerin, faşistlerin, Bolşeviklerin, kendilerine mahsus bazı fikirleri vardır. Herkes bu mezheplerden birisini kabulde serbest mi bırakılacak?

Sual: Serbest bırakılırsa ne olur?

Cevap: Evvelâ bunlarda müslüman ahlâkına aykırı bir takım şeyler olduğundan bunların birini kabul edersek dinimizin emirlerine muhâlefet etmiş ve onların hârici-

İman Hakikatleri Etrafındaki Suallere CEVAPLAR

İSMAİL FENNÎ ERTUĞRUL

ne çıkmış oluruz. İkincisi milletimizin ahlâk hususundaki fikirlerinde ittihad olmaz. Bu ise, kardeşliğin yerine düşmanlığı mûcip olur. Ecnebî memleketlerinde bundan ne kadar şâyân-ı esef mücâdeleler, gâileler zuhur ettiğini gazetelerde görüyoruz.

Sual: Ahlâkın ictimâî hey'et üzerine ne derecede tesir vardır?

Cevap: Ahlâk hey'et-i ictimâiyenin esâsıdır. Ahlâk fesada uğrayınca ne ticari hayatta emniyet, ne şahsî münâsebetlerde ihlâs ve dostluk ve, ne de hayatta lezzet kalır. Bilirsiniz ki, Onsekizinci Asırda Dolbak, Volter, Russo, Didero gibi filozoflar tarafından din hakkında icra edilen tenkidler bir taraftan bâtıl fikirlerin imhasına hizmet etmiş ise de, diğer taraftan da ahlâkın bozulmasına yol açmıştır. Bu veçhile hey'et-i içtimâiyenin tâ esasından sarsıldığını gören filozoflar, bu vahim neticeden korkarak içlerinden bazıları bir tabii din tesisine çalışmışlar ve bazıları da saâdet-i beşeriyenin temini için Hristiyanlığa sarılmak lüzumunu şiddetle hissetmeğe ve bunu tavsiye eylemeğe başlamışlardır.

Tabîi din nâmiyle meydana konulan din, kuvve-i teyidiyeye yani Âhırete, mücâzat ve makâfat itikadına dayanmadığından mühim bir tesir hasıl ve icra edemediği halde mukaddes kitaplar, cemiyet ahlâkının intizamına pek ziyade yardım etmiş ve bugün de iyi tesirini göstermekten geri kalmamıştır.

Suâl: Gençleri güzel ahlâk ile yetiştirmek için nasıl terbiye etmek lâzım gelir?

Cevap: Terbiye ve ahlâk Fransız Âlimi Gustav Lôbon'un târifi veçhile şuur ile yapılan şeyleri evvelce izah ettiğimiz şuuraltına geçirmek sanatından ibârettir. Çocukları iyi şeyleri yapmağa ve fena şeyleri yapmaktan sakındırmağa alıştırmak için her vesileden istifade ederek iyi şeyleri âdet haline gelinceye kadar tekrar tekrar yaptırmalıdır. Şuuraltı zihin zişuur zihinde hasıl olan tesirleri biriktirip hıfzetmek hassasına sahip olduğundan bu hassa ile evvelce sa'y-ü gayretle yapılan şeyler sonra hiç emek sarfedilmeksizin yapılmağa başlar.

Sual: Çocukları ne gibi şeylere alıştırmalı?

Cevap: Çocukların alışmaları lâzımgelen faziletler mâlumdur. Bunları sıralamaya hâcet görmüyorum. Yalnız bir noktaya bilhassa nazarı dikkatinizi celb etmek isterim. Çocukları hiç bir meyil ve hevesin kuvvet ve şiddetlenmesine meydan vermiyecek surette kendi fiil ve hareketlerini kontrol etmeğe alıştırılmalıdır. Çünkü bir kimse; ne nefsânî heveslerine mağlûp olunca, ne kadar zeki ve akıllı olursa olsun akıl ve fikri daima kendi arzusunu mümkün olduğu kadar tamamiyle tatmin edecek sebep ve vasıtalarla meşgul olacaktır. Başkalarının ve vatanlarının menfaatlerini hiç düşünmeyecektir. Aklı selim hodgamlık (bencillik), hırs ve tama, basislik ve hiddet gibi mânevî hastalıklardan sâlim olan akıl demek olmasına nazaran bu gibi garaz ve marazlarla malûl olan bir akla akıl değil de şeytânet (hilekârlık şeytanlık) demek daha doğru olur. İşte islâmî terbiyenin esası insanın en büyük düşmanı olan nefsine yani öfke ve şehvet kuvvetine hakim olmak iktidarını kazanmakdır. Nice kimselerin ehemmiyetsiz bir şeyden öfkelendiklerini müşâhede etmekte, hatta bazan tehevvürle feci cinâyetler irtikâp ettiklerini görmekte ve duymaktayız. Halbuki, öfkeyi yenmek ve suçları affetmek islâm'ın güzel ahlâkının icabındandır. Terbiyenin bir mânası da başkalarını memnun etmek için bazı zahmetleri ve fedakârlıkları gösterebilmektir. Bir kimse, bizden bir iyilik istediği vakit kalbinin anahtarını bize teslim etmeye hazırlanmış demektir.

Bazı filozoflar insan fiil ve hareketlerini kendi irâdesiyle yaptığını zanneder. Fakat onun irâdesini tekarrür ettiren şey, bir takım sebeplerdir ve bunlar da onun istidad ve kabiliyetinin muktezasıdır diyorlar.

Verilecek kararın bir sebebe dayanması tabii ise de bu sebep yahut arzu mihâniki ve gayri ihtiyari bir kuvvet değildir. Bunun, diğer sebeplere tercihinde akılâne tefekkür ve teemmülün büyük bir tesiri vardır.

Kabiliyet ve istidada gelince bu kelimeler pek mutlak bir mânada kullanılıyor. İnsanda bir kaç türlü kabiliyet vardır. Zihni kuvvetlerin, rûhani meyillerin, nefsâni heveslerin inkişafa kabiliyetleri başka başka şeylerdir. Vâkıa bunlardan her birinin inkişafı bir ile mahduddur, onun ilerisine geçemez. Lâkin bu hadde vasıl olduğumuzu bize bildirecek olan şey tecrübedir. Bu tecrübeyi yapmazdan evvel o halde geldiğimizi iddia etmeğe hakkımız yoktur.

Binaenaleyh evvelâ zihni kuvvetlerin inkişafı için ilim tahsiline çalışmalıyız. Sonra da bedenimizdeki azaların neşv-ü nemâsı için iyi gıda ve idman gibi sıhhî tedbirler almalıyız. Daha sonra da rûhâni temâyüllerimizi ıslaha çalışmalıyız. Bunu müteakiben de nefsânî arzu ve heveslerimizle mücâhede etmeliyiz.

(Devamı var)

İNKILÂB MEZÂLİMİ

TÜRK MİLLETİ'NDEN GELECEĞİN TARİHÇİSİNE RAPORLAR

YAKILAN VE YOK EDİLEN YAZMA KİTAPLAR!..

— VII —

İ. Hakkı Konyalı

Eb-ül-İz kitabın üçyüzotuzikinci sahifesinde hükümdar Mahmud'un, hizmetçilerin ve câriyelerin abdest suyu dökmelerinden çok iğrendiğini, bunun içinde abdest suyunu makineden adamlar ve tavuslar döktüğünü söylüyor.

Artukoğlu işret meclislerinde de makineden dilberlerin sunduğu kadehleri Türkmen yosmalarının verdikleri kadehlere tercih ederdi.

Eb-ül-iz'in bu kitapta tarif ettiği makinelerinden bir kaç tanesi Alman profesörlerinden Widemann tarafından yapılmış ve muvaffakiyetle işletilmiştir. Bu makinelerin bugün Almanya'da Erlangen Üniversitesi'nde bulunduğunu öğrendim. Ebül-İz'in kitabından bazı parçalar da Almanca'ya çevrilmiştir.

Büyük sanatkâr Eb-ul-İzz'in bu kitabı birçok teknik islâmi eser gibi İslâm yazısı ile Endülüs veya İsviçre yoluyla Garp'a girdiği ve geliştirilerek bugünkü teknik Batı medeniyetinin doğmasını sağladığı muhakkaktır. Fakat kimin tarafından ve nasıl Batı'ya geçtiğini bize öğreten bir kaynak henüz elimize geçmedi.

Hz. İsa'nın doğumunun 50. yılında Anavarza'da doğan Diyoskoridis (Kitab'ül-Haşâyiş) adlı kitabının Endülüs Hükümdarı III. Abdurrahman zamanında Avrupa'ya gittiği III. Abdurrahman'ın Bizans İmparatoru'ndan istiyerek getirttiği, iyi Arapça ve Yunanca bilen birisi tarafından evvelce İstefan İbn-i Basil tarafından Arapça'ya çevrilen ve Me'mun'un tercüme hey'eti başkanı Huneyn İbni İshak tarafından Arapça'ya çevrilen nüsha ile karşılaştırılarak yeniden Arapça'ya, sonra Lâtince'ye çevrildiğini aynı kaynaklarda bulunuyoruz.

Garb'ın klâsik eserlerde (saydele) denilen eczacılığı bu kitaptan faydalanılarak bugünkü mütekâmil durumuna getirdiğini biliyoruz.

Bu kitaptan da birçok sayfalar aşırılmıştır. Bu hususa da başka bir yazımızda temas edeceğiz.

Bu kitap henüz tam olarak ne Şark'ta ne Garp'ta başka dile çevrilmemiştir. M. Eğitim Bakanı A. Nâili Erdem Bey Fransa Müzesi'ndeki bizim kitabımızdan çalınan Altmışaltı sahifeyi getirttikten sonra ben onlar da. dâhil olmak üzere tam bir tercümesini vereceğim.

Ben bu kitap hakkında kırkiki sene evvel Sonposta Gazetesi'nde, daha sonra İstanbul'da bazı gazete ve mecmualarda, ve son olarak da Tarih Hazinesi adlı mecmuamın 11. Ocak. 1951 tarihli nüshasının 187-190 sahifelerinde ilk defa olarak geniş ilim muhitine bilgi verme hizmetinde bulundum.

Bu arada altmış seneden beri Topkapı Sarayı Kütüphanelerindeki bütün eşsiz yazmaları inceledim. Bunları Yedigün mecmuasından sonra Türkiye'nin büyük mecmua ve gazetelerinde neşreddim. Bu yazılarım birçok mecmua ve gazeteler tarafından me'haz gösterilmeden evrilip çevrilerek yağmalanmıştır. Selâhiyetsiz ve ehliyetsiz kimseler tarafından yapılan bu aşırmalar ciddi olarak ele alınmasın. Ciddî eserler gösterilen kaynaklarla faydalı olabilir. Benim bu kitap hakkındaki yazım ilgi adlı bir mecmuada neşredilmiştir.

Yazılarım Almanya ve İngiltere'de yeni bazı neşirlere de vesile olmuştur. Bir İngiliz mühendisinin Londra'da toplanan *İslâm Kongresi*'ne bundan yaptığı bazı tercümeleri takdim ettiğini öğrendim.

Me'mun adına tercüme edilen eşsiz bir nüsha olan Kitab'ul-Haşayiş'den çalınan resimleri de Sebil okuyucularına tanıtacağım.

Yahya Efendi Dergâhı'nın Son Şeyhi

ABDULHAY EFENDİ'NİN MEKTUPLARI

ORUÇ

— III —

Tutarlarsa oruçları sahih olur.

Kadınlarda ise, âdet görmemek, lohosa ve emziklik bulunmamak şarttır. Böyle bir özre dûçar olanlar sonra kaza ederler.

Oruç tutmak ilerdeki bir zamanda gününe gün tutmakla kaza olunur. Yalnız, oruça niyet eylediği halde, orucunu kasden, özürsüz olarak bozan, 60 gün kefâret ve bir gün de kaza ile mükelleftir. Her ibâdetin sevabı ve mükâfatı şer'î dille beyan buyurulduğu halde, orucun mükâfatını Cenabı Hak «Oruç benim içindir. Karşılığını göz görmedik, kulaklar işitmedik mükâfatlarla mükâfatlandıracağım.» buyurmuştur. Mükâfat ve karşılığının hesapsız olacağını bildirmiştir. Orucun alenî yenmesi, Allâhın emrini aşikâr olarak küçük görmek ve hafife almak olacağından pek büyük günahtır. Halktaki, oruçlu olmadığı halde oruçlu görünerek riyâya girmemek için aşikâre orucu korkusuzca yemek fikri, cahilâne ve âmiyane bir fikirdir. Halka yalan yere oruçlu görünmeyeyim diye, Allâhın emrini küçük görmekle küfre yakın bir günaha girdiğinden zavallı câhil ve gâfil habersizdir. Özrü olup da tutamıyanlar da gizli yemek terbiyesiyle mükelleftirler. Yoksa, riyâdır diyerek, açıkca orucunu yemek, hem Allahın emrini küçük düşürmek, hem de oruçluların kalblerini kırmaktır. Kabahatlerin gizli olması, cezâlarının tövbe ile afvını kolaylaştırır. Aşikâre olan kabahatlerin cezası ise, başkalarında bir uyanıklık meydana getirmesi için alenî ve hemen yapılması lüzumlu bir mücâzattır!

(Devamı var)

EVLİYÂ MENKIBELERİ

CÖMERTLİK

Kur'an'ı Kerim'de şu mânaya gelen bir Âyet var: «En muhtaç oldukları şeylerde başkalarını kendi nefislerinden üstün tutarlar.»

Hazreti Ayşe rivâyet buyurur: Resulullah Efendimiz: «Cömert, Allaha yakın, insanlara yakın, cennete yakındır; nitekim cehennemden de uzaktır. Cimri ise Allahtan uzak, insanlardan uzak, cennetten uzak ve cehenneme yakındır. Allah cahil, fakat cömert olanı, abid fakat cimri olandan ziyâde sever. Üstad, şöyle buyuruyorlar: «Cûd ile Seha arasında ilim dilinde fark yoktur. Cûdun hakikati, sahibi için el açıklığının güç gelmemesidir. Mütesavvifeye göre Sehalik, birinci mertebedir. Cûd ondan sonra, İsar ise daha sonra gelir. Malının bazısını verip bazısını alıkoyan kimse: «Sehe sahibi - sehî», o malın çoğunu bağışlayarak kendine azını ayıran kimse de «Cûd sahibi» sayılır. Izdıraba katlanarak elindeki en zarurî şeyi bağışlayan «İsar sahibi» ismini alır.

Anlattıklarına göre: «Cible»ye bir câriye hediye etmişler; o dakikada arkadaşları arasında bulunuyordu; onlara dönüp dedi ki: «Sizin yanınızda bu hediyeyi nefsime hasredersem çok çirkin olur. Yalnız birinize tahsis edip ötekilerinin hakkını gözetmemeyi de hoş görmem. Bu hediye, paylaşacak şey de değildir.» Bunları söyledikten sonra seksen kişiden ibâret olan bütün bu arkadaşlarına ya birer cariye ya birer köle hediye etmişti.

Bir gün Ubeydullah bin Ebibekr susadı. Yol üzerinde tesâdüf ettiği bir kadının evinden su istedi. Kadın testisini dışarıya çıkararak kapısının ardına çekildi ve:

«— Sizler oradan uzaklaşınız da uşaklarınıza söyleyiniz, gelsin, alsınlar. Zira ben bir dul kadınım, hizmetkârım öleli birkaç gün oluyor.» demiş. Ubeydullah suyu içtikten sonra kendi uşağına:

«— Bu kadına on bin dirhem getir» emrini verdi. Kadın:

«— Sübhanallah, benimle alay mı ediyorsunuz?» diye inanmadı. Ubeydullah ayni uşağa öyle ise yirmi bin dirhem getir, diye ilâve etti. Kadın bütün bütün ümitsiz:

«— Allahtan âfiyet dilerim.» derdemez, Ubeydullah son emrini verdi:

«— Bu kadına otuz bin dirhem getireceksin.» Kadın birdenbire:

«— Of!» diyerek kapıyı kapadı fakat derakap otuz bin dirhem yükletilip getirilmişti. Kadın, bunun üzerine, sağdan soldan birçok evlenme teklifine mâruz kalmıştı.

GÖZ Oldur ki hakkı göre.

Salâhaddin Eş

FETİH, FÂTİH VE AYASOFYA

İstanbul'un fethi muhakkak ki; tarihin en büyük hâdiselerinden birisi... Ancak bu hâdiseyi sâdece **bir şehrin alınması, bir imparatorun yenilmesi, bir ordunun gâlip gelmesi, öbürünün mağlûp olması** şeklinde, maddi plânda değerlendirecek olursak, fethin ne demek olduğunu bile anlıyamamak durumuna düşeriz.

Vâkıa, müslümanlar, İstanbul'u almakla, Selâhaddin Eyyubi'lerden ve Kılıçarslan'dan sonra belki de ilk olarak, Hristiyanlar karşısında böylesine büyük bir üstünlük sağlıyorlardı, ama sadece maddi değerlendirmeleri esas alacak olursak unutmayalım ki; İstanbul'un fethinden elli sene sonralarda da Hristiyanlık, İspanya'da, Endülüs İslâm devlet ve medeniyetini yerle bir ediyordu. O halde târihi, sâdece şeref levhalarıyla değil, acı taraflarıyla da ele alarak iyi değerlendirmek gerekir.

Önce şu hususu bilmek zorundayız ki; İslâm'da sâdece **«memleketler ele geçirmek»** şeklindeki bir fetih anlayışı yoktur ve mezmumdur. Müslümanın hayatından maksad **İlâ-yı Kelimetullah** dâvasını bütün yeryüzüne **hâkim kılmaktır**. Yâni, ilahi adâleti ve ahlâkı yeryüzüne **hâkim kılmak**; zulmü, kötülüğü yoketmek.. Bu gâyeyi taşımayan savaş, **«cihad»** değildir. Bu gâyeye ulaşmak niyeti dışında toprak ele geçirmek de **fetih değildir!**

İstanbul'un fethini bu açıdan değerlendirdiğimizde görürüz ki; bu fetih, **ele geçirilen topraklarda Allah'ın kanunlarını hâkim kılmak** şûur ve dikkatini taşımaktadır. Esâsen Fâtih'i **«Ya ben Bizans'ı alırım, ya Bizans beni!»** diye şiddetli bir karara sevkeden sâik de sâdece bir şehir ele geçirmek değil, **Allah yolunda cihad ve gazâ** etmekti. Yüce **Resul'ün methine nâil olmaktı**. Nitekim aynı Fâtih Trazbon Rum Pontus devletini ele geçirmek için yalçın, karlı, sarp dağ yamaçlarında tırmanırken, yanında elçi olarak bulunan Uzun Hasan'ın annesi **Sâre Hatun'un «Hey oğul, şu Trabzon gibi küçük bir yer için bunca zahmet nedendir?»** demesi üzerine şu son derecede güzel cevabı vermişti: **«Hey ana, bu zahmet din yolundadır. Zira İslâm kılıcı bizim elimizdedir. Eğer bu zahmeti ihtiyar etmezsek, bize «gaazi» demek yalan olur!»**

Fâtih'teki bu yüksek gazâ ve cihad şuurudur ki; Kâfirler cenâhından; küfrün köküne kastedildiğinin feryadını yükseltiyordu. Nitekim o yıllarda Venedik doçu (cumhurbaşkanı) olan Andrea Vendramin'e Bizans'tan Celso Maffei imzasıyla gönderilen bir mektupta şöyle denilmekteydi: **«Düşman kapılarımızdadır. Balta ağacın köküne kasdetmiştir. Eğer, tanrının yardımı bize vâki olmazsa; balta, kökü kesecektir!»**

Gerçekten de balta kökü kesmiştir ama, Fatih'ten sonraki asırlarda bu kökün yeni sürgünler verebileceği, filizlenebileceği ihtimali aynı şûur ve dikkatle kaale alınmadığı ve, Fâtih'in bütün bir Dünya görüşü ve İslâmi kültür hareketiyle tezyin ettiği **fetih** şüuru, sonraları sadece askeri plândaki galebe çalmalarla, mehter nekkâreleriyle yetinildiği, bu da İslâm kültürünün diğer kültürler karşısında hamlecilikten vazgeçip müdafaada bulunmaya zorlanmasına vesile olduğu için ileri adımlar atılamamış, geri kalınmıştır.

İşte kültür plânında uğradığımız bu gerileyiş yüzünden dış düşmanların bize, içerden bir ters parça -iç kazık oyunu tatbik etmelerine karşı da çâresiz kalmışız ve Fâtih'in vakıf olarak müslümanların devletinin reisine emanet ettiği Ayasofya, fethin ve İslâm kültürünün hamleciliğinin timsali halindeyken; küfrün, lâikliğin (din-dışılığın) timsali olarak müze hâline getirilebilmiştir.

Venedikli bir yahudi olup güya ihtida eden ve Hekimbaşılığa kadar yükselen Yakup Paşa (asıl adı Maestro Iacopo) eliyle zehirlenen Fatih'in ölüm haberi **«La Granda Aquila é Morte:=Büyük Kartal Öldü!»** ibâresi yazılı bir nâmeyle Venedik'e ulaştığı zaman Papa bütün Hristiyanlık Dünyası'ndaki kiliselerde üç gün üç gece çan çalınmasını ve **«şükür âyinleri»** yapılmasını emretmişti.

Aradan asırlar geçti, Fâtih'in bütün emanetlerinin, kısaca fetih şûurunun timsali olan Ayasofya da katledildi. Fâillerin bu eylemleri (!) hristiyan düyasında takdis edildi, alkışa boğuldu ve nihayet, hızın alamıyan bir Papa, 1967 yılında İstanbul'a gelip Ayasofya'ya -hem de Fâtih gibi Salı günü- girerek istavroz çıkardı. Türkiye müslümanlarının başlarında tuttukları lâik, din-dışı devlet erkânının bakar-körlükleri arasında...

O Ayasofya ki; Fâtih bu timsal mâbedin taa haşre dek câmi olarak kullanılmasını vakfiyyesinde emretmiş ve bu vakfın şartlarını ihlâl edecek olanları en ağır şekilde lânetlemiştir. Öyleyse Türkiye müslümanları olarak biz de bu ağır tel'in ve itâbın muhatabı durumundayız. Çünkü, hani o müslümanların devleti ve reisi? Ayasofya'nın timsallik ettiği mübârek İslâm hakikatini tek kurtuluş yolu olarak kabul eden kadrolarımızı üst-yapı müesseselerimizin başına getirmedikçe Ayasofya açılsa dahi, timsallik vasfı elinden alınmış olacak!. Bunun için Ayasofya'nın açılışını başkalarından dilenircesine beklemek yerine, onu bütün mâna ve mefhumuyla birlikte; İslâmi hayatın bütün sahalarına el atıp hâkim oluşunun timsali olarak yine biz açmalıyız!

Unutmayalım ki; Ayasofya bugün lâikliğin, din-dışılığın timsali... Fetihten önce ise hristiyanlığın timsaliydi! Hep timsal olarak gelen bu ulu mâbedi, hayat hakkını başka hayat nizamlarından bekleyen bir duruma düşürmeye çalışmak bizi, aslında kendi hayat hakkımızı başkalarından dilenmek gibi bir meskenete sürükler.

Bugün Ayasofya yine hizmet ediyor, Türkiye müslümanlarına yapılan alçakça baskıları haykırıyor! Ayasofya'yı iyi ki; açmıyor lâikler!. Çünkü müslümanların maâlesef sefâletini haykıracak, o zaman da!.. Ayasofya işte böyle bir timsal mâbed!. Ve, bizim dikkatimiz şimdi, bize bir heyecan kaynağı olan bu mâbedi kendi hayat görüşümüzün hâkimiyetinin timsali haline getirmeye çevrilmelidir, yeniden.. Ancak küfrün hâkim olduğu yerde, bu hâkimiyeti kırmadan İslâm sancağını dikmenin bir mâna ifade etmiyeceğinin şuuruna ermeliyiz. Bugün Ayasofya'yı açtıracak gücümüzün olmadığını bilelim. Biz hayata hâkim olduğumuz zaman ise, Aysofya'yı müze olarak tutacak güç bulunamıyacaktır!

YÜZELLİLİKLERDEN **HÜSNÜ YUSUF**

BATI TRAKYA'DA VATÂNCÜDÂ OLARAK VEFAT ETTİ...

«Merhum Hüsnü Yusuf'la, ikamet etmekte olduğu Gümülçine'de gazetemiz adına 9 Şubat 1976 tarihinde yapılmış olan bir röportajı merhumun hayat ve şahsiyetinin hakkıyle tebarüz ettirmek ve rahmetle yâd olunmasına vesile olmak üzere yayınlıyoruz.»

— 2 —

Geçen sayımızda bahsettiğimiz gibi Hüsnü Yusuf Bey «yüzellilikler» dendi. Fakat bu liste birçok kereler değiştirildiği için sonradan -her nasılsa- çıkartılmıştı. Ancak kendisi listeye konulduğunu öğrenir öğrenmez yurt dışına çıkmış ve bir daha da dönmemişti.

Şimdi size O'nun 9 şubat 1976 tarihinde Gümülcine'deki mütevâzi bekâr odasında gazetemiz muhabirinin suallerine verdiği cevapları takdim ediyoruz:

Sual: Kendinizi tanıtır mısınız efendim!..

Cevap: Ben Kütahyalıyım. Kütahya'nın Dürrizâde Reşid Ağa ahfadındanım. Reşid Ağa, Sultan Mecid zamanında Kütahya'da mütesellim idi. İbrahim Paşa (Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın oğlu) ordusu Kütahya'ya geldiği zaman Dedem Reşid Ağa orada mütesellim bulunuyordu. Onun oğlu Hüseyin Bey, Hüseyin Bey'in oğlu Vehbi Bey, onun oğlu da Hüsnü Yusuf yâni benim. Tahsilim idâdi (lise) derecesindedir. onra Fârisiye çok merak ettim. Adamlar buldum. Kayseri Mehlevi Şeyh'inin oğlu Ahmed Çelebi, Kütahya Mehlevi Şeyhliği niyâbetiyle gelmişti. Ondan epeyce Farsça öğrendim. Sonra şiire de başladım. Son zamana kadar yani gözlerim bu hale gelinceye kadar hep yazıyordum. Bir çoklarını neşretmişimdir. Şu anda bir kitap teşkil edecek kadar şiirim vardır. Bir o kadar da nesir yazılarım mevcuttur. Bakalım bunları neşretmesi için kime bırakacağım.

— Doğum tarihiniz?.

... demek ki 88 yaşında bulunmaktayım.

— Mücâdele hayatınızdan bahseder misiniz?.

— İttihat ve Terakki Partisi'ne çok düşmandım. Hiç çekinmeden, hattâ ufak tefek memûriyetlerle askerlikten muaf tutulduğum, halde onlara muhâlefetten çekilmedim. Fakat çok da zulümlerine mâruz kaldım. Bence, İttihat ve Terakki'ye yâr olmak, ona boyun eğmek vatana ihânet demekti. Nitekim sonraki vukuât benim bu kanaatimi teyid etmiştir. Sicilimde «Hükûmet-i hâzıraya muhâlefeti ile müştehirdir.» diye bir kayık mevcuttur. Esâsen zamanın hükûmeti kendileriyle mücâdelemi tescil eden bu ibâre yüzünden, beni memuriyetten azl etmişti.

Yunan işgâlinde Eskişehir'de bir matbaanın müdürü idim. Oranın yerlilerinden Hocazâde Ârif Bey «Hâtıf» isminde bir gazete çıkarıyordu. Fakat kendisi yazı yazamazdı. Bu yüzden gazeteyi tamamen benim idâreme bırakmıştı.

Bu gazetede İttihat ve Terakki Partisi aleyhine sert bir neşriyata giriştim. Bu arada M. Kemal Paşa hakkında da şuradan buradan dedikodu kabilinden işittiğim birçok şeyleri yazmıştım. Onların afvedemedikleri işte bu yazılardır.

Sonradan bunları çevirip «Hüsnü Yusuf ordusunu methedmiştir» diyerek Dâhiliye Vekâleti'ne hakkımda iftiralar yağdırmışlardır. Halbûki ben Yunan Ordusunu hiçbir zaman methetmiş değildim. Belki onunla muharib vaziyetteki bazı kimselerin ve bu arada M. Kemal Paşa'nın da şahsiyeti hakkında tenkidi yazılar yazmıştım. Beni çürütmek için hâdiseyi bu şekle sokmuşlardır. O zaman için «M. Kemal Paşa'nın aleyhine yazdı» demeyi kendilerine yediremedikleri için Yunan Ordusunu senâ etti» diye iftira atmışlardır.

1922 yılında bu neşriyatımdan dolayı kaçmak mecburiyetini hissettim ve kaçtım. O gün bu gündür, Batı Traky'da yaşamaktayım. Birçok af kanunları çıktı. Fakat beni hiçbir af kanununa ithal etmediler. Bana husûmet beslemekte haklarıı vardı. Çünkü ben kendilerine dost değildim. Bu sebeple 1922'den beri işte burada vatancüdâ olarak yaşamaktayım.

— Neden Yunanistan'a kaçmayı tercih ettiniz? Bu başka bir ülke olamaz mıydı?

— Yoktu ki... Eskişehir'den Yunanlılar kaçıyordu. Onlara katılmak mecbûriyetinde kaldım. Başka bir imkân mevcut değildi. Yunan ordusuyla birlikte Tekirdağı'na geldiğimizde orada rasladığım bazı eski tanıdıklar, Bulgaristan'a gitmek istiyorlardı. Beni de buna teşvik ettiler. Fakat ben Bulgarlar'ı hiç sevmezdim. Hâlâ da sevmem. Onlarla gitmek istemedim. Hiç olmazsa, Yunanlılara hizmet etmediğim için onların benden kendi lehlerine ve Türkiye aleyhine bir icraat istemeleri ihtimâli yoktu. Bu sebeble Yunanistan'da ikametimi daha makul addettim.

HÜSNÜ YUSUF merhum vefatından sadece bir kaç ay evvel yıllarca yaşadığı bekâr odasında görülüyor.

Bildiğiniz gibi burada «Müdafaa-yı İslâm» «Hak Yol» ve «Sebat» gibi gazeteleri tek başıma çıkardım. Bir ara Yunan Hükûmeti bu neşriyatımdan dolayı beni kavalaya sürdü. Papados öldükten sonra bazı Müslüman ve Hristiyan tanıdıklarım benim nâmına hükümete müracaat ettiler. Bu müracaat üzerine serbest bırakıldım. Ve tekrar gelip buraya yerleştim.

— Bu hâdise hangi tarihlerde oldu?

— 1951-52 yılında. Kavala'da Mehmed Ali Paşa'nın babası İbrahim Ağa'nın türbesindeki bekçi kulübelerinden birini bana verdiler. 2 sene 8 ay orada kaldım. Sonra tekrar buraya geldim. «Devam» Mecmuası'nı orada çıkarmaya başlamıştım. Bu gazeteden dolayı Yunan hâriciyesi beni tekdir etti. Vâliliğe gönderdiği bir yazıyla gazetemin neşriyatını tatil etmemi istediler ve aksi halde kendileri kapatacaklarını bildirdiler. O vakit Türk-Yunan dostluğu mevcud olduğundan Türk hâriciyesinin tahrikiyle M. Kemal Paşa hakkında yazı yazmak istenmiyordu. Buna itiraz ettim. Bu gazeteleri satarak hayatımı idare ettirebildiğimi söyledim. Bunun üzerine Yunan hâriciyesindeki ecnebiler dâiresi elimde mevcud olan gazeteleri dağılmalarını önlemek için mecbûren satın aldı.

Yüzellililiklerden misiniz?

Değilim. Fakat ilk tanzim edilen listeye dahildim. Fakat sonradan çıkarıldım.

(Devamı var)

TESBÎT Sadık Özarslan

YİNE LİSAN BAHSİ

Rahmetli Hocamız Ali Fuad Başgil'in naklettiğine göre, bir gün Ankara Hukuk Fakültesi Devletler Hukuku hocalarından Cemil Bilsel, Sadri Maksûdi Arsal'a gelir ve der ki: «Devletler Hukukunun öztürkçesini söyleyiniz.» ... Arsal'ın belki de eğlenmek için bulduğu karşılık şu: «Budunların ara yargısı.» Bu cevâba Bilsel teşekkür ediyor ve hemen ertesi gün talebeye arı dille hitâbe başlıyor: Budunların ara yargısı!.. Tabiî talebeler bundan hiçbirşey anlamıyorlar. Hocaları da gülünç ve acınacak duruma düşüyor. Bundan sonra Hukuk Fakültesi'nin dilde çok hızlı hocası tekrar «Devletler Hukuku» tâbirine dönüyor ve talebeler de rahat ediyorlar.

Düşünüyorum da; acaba şu dilinden birşey anlamadıklarımızın, tahsilleri o zamana mı rastladı da, bu hâle düştüler, diye kendi kendime soruyorum.

Bundan alacağımız dersler büyüktür. Bir kere dilden anlamayanlar şuna-buna yaranmak için dil'e karışmamalıdırlar. Her sâhanın erbâbı vardır, mütehassısı vardır. Sözü, asıl sâhibine bırakmak lâzımdır... Herkes bilmediği işe karışırsa; işte böyle dilcilikte olduğu gibi «budunların ara yargısı» gibi acaibliklere düşer ve kimseye birşey anlatamaz, kabûl ettiremez. Üstelik gülünçleşir. Hatâsını anlayıp gerçeğe belki döner amma, bu sefer de eski itibârını bulamaz ve söylediklerine iltifât olunamaz, inanılamaz.

Bunun dışında bir mühim noktaya daha temas etmek ve hatta bir teklîfte bulunmak istiyorum... Bu noktaya lütfen dikkat ediniz. Günümüzde mekteblerimizden, arzulanan neticeyi alamıyoruz; bekleneni veremiyor mekteblerimiz. Muvaffakiyet nispetinin çok düşük olduğundan sızlanıyoruz. Bu nisbetin yükseltilmesi, bu düşüşe son verilmesi için çâreler arıyoruz. Ana baba, evlâdında aradığı ve özlediği seviyeyi bulamıyor! Talebe de beklediği notu alamıyor; halkımızı hakkiyle aydınlatacak bir ilmin sâhibi olamıyor. Şüphesiz bunların birçok sebebleri var... Fakat bu sebebler arasında, üzerinde mutlaka ve en ciddi bir sûrette durulması gerekeni, talebelerin okudukları kitapların ve onları yazanların hatasıdır!.

Çünkü günümüz talebesi okuduğunu anlayamamaktadır. Kitabının dilini kavrayamamaktadır. Çocuk, uydurukça kelimelerin mânâsını bilemiyor ve bulamıyor ki; o kelimelerden - afvedersiniz sözcüklerden - teşekkül eden cümlenin mânâsını anlasın!..

Mühim bir diğer nokta da şudur: Böyle hafif sözcükler (kelimeler) talebe üzerinde tesirli olamıyor, onda bir ağırlık hasıl edemiyor. Meselâ; *«ödev»* diyorsunuz... Çocuk, bunu basite alıyor ve yapmakta tekâsül gösteriyor. Yahut baştan savma yapıp getiriyor. Amma ona bunu *«vazîfe»* olarak verirseniz, göreceksiniz ki; talebe bunu ciddiye alacak ve ciddi vazifeler yapacaktır. Çünkü kelimenin bir ağırlığı vardır» Temennimiz; bir anket açılması ve bu gibi acı gerçeklerin ortaya konulmasıdır. Zira Türkiye'mizde insanların kelimelerle düşündüğü gerçeği unutulmuştur. Fakat - belki de - kimin düşünmesi arzu ediliyor ki...

ortadoğu'dan

SAİD ŞAMİL

Yahudi Davası ve Filistin!..

— 19 —

Birincisi - İngiltere Arap diyârının istiklâlini kuzeyden Mersin ve Adana'dan halic-i Fârisi'ye kadar, doğudan Fars diyârından Basra Körfezi'ne kadar, güneyden Hint muhitinden Cezire'ye kadar -yalnız bundan Kızıl Deniz mıntıkasında Aden müstesnadır- batı'dan Sina'ya kadar Kızıl Deniz'i hudud kabul etmesi. Ve yine İngiltere'nin müslümanlardan bir Arap Halifenin ilânını itiraf eylemesi.

İkincisi - Arap Şerâfet-i hükûmeti, şartlar müsavi olmak kay..ıyle, İngiltere hesâbına tercihi kabul eder.

Üçüncüsü - İngiltere ve Arap hükûmetleri tarafından bi rine vukû' bulacak tecâvüze karşı yardımlaşacaklardır. Bu yardımlaşma Arap ülkesinin istiklâlini muhafaz ve İngiltere'ye tanınan iktisâdî tercihin te'mini içindir. Bu yardımlaşma devletin bütün varlığına şâmildir. Şu şümûle deniz, hava ve askerî kara kuvvetler dâhildir.

Dördüncü - Tarefeynden biri başka bir ülkeye tecâvüzde bulunur, arada çatışma ve savaş vuk'u bulursa taraf-ı ahar bîtaraf kalacaktır. Eğer mütecaviz müttefikinin bu savaşa iştirakını zaruri bulursa taraflar buluşup aralarında iştirak şerâitini kararlaştıracaklardır.

Beşincisi - Bu ittifaknâmenin üçüncü ve dördüncü maddelerinin mer'iyeti müddeti on beş yıldır. Taraflardan biri bunun temdidini isterse

Mekke Emiri Şerif Hüseyin Paşa ile Mısır'da İngiltere Krallıyeti mümessili Sir Mekmahon arasındaki bu yazışma faslı uzun sürdü. Bu yazışmada en çok alâkayı çeken husus, yüksek perdeden isteklerde bulunan Şerif Hüseyin'e karşı, kurnaz İngiliz mümessili tarafından gönderilen cevabi yazılarda bu isteklerin pürüzlü tarafları birer birer ele alınarak, İngilizvâri soğuk bir uslûpla engeller ileri sürülmüş ve bu suretle Şerif Hüseyin adım adım geriye itilerek tekrar Hicaz hudutları içine sokulmuştur. Maâlesef bu yazılarda İngiltere Kraliyeti adına Arap İstiklâli lehinde hukûki hiç bir taahhüdde bulunulmamış ve koparılan patırdıya karşılık yirmi bin altın aylıkla işin tasfiyeye uğraması cidden hazin olmuştur.

Şerif Hüseyin'in isteklerine karşı Makmahon'un ilk itirazı büyük Arap İmparatorluğu'nun kuzey hududu ile başladı. Toros Dağları'nın güneyinde yerleşmiş büyük Türk kütlelerinin bulunduğu, bunların Arap sayılamıyacağını ileri sürmesi Türkleri müdâfaa değil, Şerif Hüseyin'i kendi hüccetiyle ilzam için yapılmıştı.

İkinci yazıda Malonahon Arap emâretleri mevzuunu ele aldı. İngiltere Aden'e gelip yerleştikten sonra, yavaş yavaş İngiliz-Hint İmparatorluğu hesabına Arap Şibihceziresi'nin doğu mıntıkasında bilhassa haliç sâhilindeki meşâyihle gizli anlaşmalar yapmış ve muayyen aylık tahsisat karşılığı onları bir nevi himâyesi altında almıştı. Şimdi bu anlaşmaları çiğnemenin İngiliz Devlet vekarıyla kabil-i telif olmadığını ortaya koymakla bütün Araplar nâmına konuşma sevdasına kalkışan Şerif Hazretlerine muhakkak ki, vâkıadan bihaber olduğunu nezâketle anlatmak istemiştir.

Makmahon'un üçüncü yazısı, Suriye ve Lübnan'a taallûk ediyordu. Bu mıntıkalar mevzuunda Arap'lar'ın bütün isteklerini desteklemeye İngiltere'nin âmâde olduğunu, ancak kanlarını aynı safta birlikte akıtmakta olduğu büyük müttefiki Fransa ile anlaşma mecbûriyetinde bulunduğunu ileri sürerken Fransa'ya karşı Araplar'ı direnmeye teşvik edici bir uslûp kullanmayı da ihmâl etmiyordu.

Makmahon'un Irak'la alâkadar yazısı ayrı bir şâheserdi. Basra ile mühim iktisâdi bağlarla bağlı olan İngiltere'nin Irak'ta istikrarlı bir idâre te'sis etmeye mecbur olduğunu bunun için de oralarında re'sen İngiliz kuvvetleri tarafından işgal edileceğinin açıkça ortaya koymakta ve gönderilen aylık yirmibin altına da yapılan bu işgâlin bir icar bedeli mâhiyeti vermektedir.

Bu sûretle ortada kala kala bir Filistin kalıyordu. Bu mevzuun müzâkeresi husûsunda anlaşılan Loid Corc hükûmeti, siyonist teşkilâtı Reisi Vayzman'ı memur etti. Bu zatın Mekke-i Mükerreme'ye gitmesi imkânı olmadığı için, Şerif Hüseyin'in üçüncü oğlu Emir Faysal ile temasa geçirildi. Bu mevzu üzerinde ilk temas 1917'nin başlarında oldu. Ve uzun sürdü. Nihâyet 1919'da Pâris Sulh Konferansına gidilmeden önce anlaşmış olacaklar ki; aşağıda tercümesini koyacağımız şu vesikayı aralarında imzaladılar. Anlaşma aynen şöyledir:

Arap-Hicaz Hükûmeti mümessili necâbetlû Emir Faysal Hükûmeti nâmına, siyonist teşkilâtı mümessili Dr. Hayim Waizman teşkilâtı nâmına iki ırkın kan garâbeti ve Arap-Yahudi varlıkları üstünde eskidenberi devam edegelen yakınlık bağlarını dikkate alarak,

Arap devletleri ile Filistin arasında, işbirliğinin âzamını yapmak kendilerini vatanî gâyelerine ulaştıracak ve onu tahakkuk ettirecek en gerçek çâre olduğuna kanaat getirerek,

Aralarındaki hüsn-ü tefâhümü daha ziyâde pekleştirmeyi arzu ettiklerinden dolayı aşağıdaki maddeler üzerinde anlaşmışlardır.

1 — Arap devletleriyle Filistin, her türlü alâka ve ittizamlarında bihakkın anlaşabilmeleri için aralarında iyi duyguların âzamisini tesis etmelidir. Bu gâyeye ulaşmak için metba-ı usûl gereğince her birinin memleketinde itimada şayân Arap-Yahudi mümessillikleri kurulacak ve muhafaza edilecektir.

1 — Sulh konferansında yapılacak müşâverelerin hitâmını müteâkip Arap devletleriyle Filistin arasındaki kat'i hudutlar her iki âkıd tarafın da ittifâkiyle tâyin edilecek bir hey'et tarafından derhal tesbit olunacaktır.

(Devamı var)

TÜRKÇESİ Ahmed SELÂMÎ

Mukaddes Şeriatımız karşısında Fahri Sâbit Beyefendi...

Reisicümhur Fahri Sâbit Beyefendinin bayram mesajlarında dînî (Şer'i) mevzûları mes'ele yapmayı teâmül hâline getirdiğini müşâhede ediyoruz. Halbuki, kabuğundan özüne kadar her noktasıyla mukaddes, muazzez ve münezzeh bir hakikatı ihtiva eden Son Şeriatımız, ancak dini ilimlerle iştigâli olan ve samimî «Müselman» bulunan zevât tarafından kütlelere ta'mîm ve tebliğ edilebilir. Aksi halde bu mukaddes, muazzez ve münezzeh hakikatlerin, kasdi veya gayrikasdi olarak hırpalanıp incitilmesine ve binnetice; bu hakikatlara anayasalar çapında değil, dünyâ ve ukbâlar çapında bağlanıp gönül vermiş yüzmilyonlarca Müslümanın da rencide edilmesine sebebiyet verilmiş olur. Mâzi ve istikbâl ciheti de hesâba katılacak olursa, bu rencide ediş, insanların babası ve ilk peygamber Âdem Aleyhisselâmdan başlayarak, kıyâmet gününe kadar yaşayacak nâmütenâhi adede bâliğ müslümanları da ihâta edebilir... Binâenalâzâlik Mukaddes Şeriatımıza müteâllik mesâil-i kutsiyyede kelâm etmek, pek ziyâde mes'ûliyyeti mûcibdir. Kat'iyyen ve kâtıbeten iyi bilinmelidir ki, mukaddes Şeriatların yalınız sonuncusu değil, cümlesi de, reislerin reisi ve başların başı olan Hâlık-ı Kâinât Hazretlerinin, âdemoğluna aksettirilip tebliğ edilen irâde-i celilesinden ibâretdir. İmdi, fâni ve dünyevi birtakım reislerin cüz'i irâdelerinde bile mukaddeslikler ve ululuklar icâd edip; onlara ve irâdelerine masûniyetler izâfe edebilen (insanataparların) bulunabildiği düşünülürse, mutlak irâde ve kudretin sâhibi olan Müntakim-i Mutlak Hazretlerine müslümanlar tarafından ifa, edâ ve icrâsı zarûri olan mukaddeslik, muazzezik ve münezzehlik, kıyâsen takdir edilebilmeye çalışılmalıdır... Müslümanların ubûdiyetde bulundukları Rab, muslimlere has imân, esas ve umdeler tedkik edilince görülür ki, Allah'dan başka ilâhları olanların ve fânilere tapanların bu tanrıları ile kıyâsı muhâl olacak kadar sonsuz kudretlerin, kutsiyyetlerin ve münezzehiyetlerin sâhibidir. Binaenaleyh böyle bir Zât-ı Zülcelâlin ilâhî kânunları mecmuası demek olan din, kendine mahsus ilimlerle sâhibdir ve bu ilimlerde söz sâhibi olacak kadar behreye mâlikiyyat de, yine bu sâhanın iktizâ etdirdiği mânevi bir ruh iktisâbı içinde mümkin olabilecekdir. Bir ilm-i tevhid müderrisi bile, bir kimya profesörünü hazırlayan şart ve imkânlar içinde vücut bulamaz...

Neticedn beyân eyleriz ki, dini ve şer'i mesâilde arz-ı merâm edecekler, bu sâhaya âid erbâb-ı şeriat olmalıdır. Meselâ bir general, içinde bulunduğumuz ihtisâsa riâyet asrında, atom âliminin ilim sâhası içinden beyanlarda bulunmağa ne kadar sâhib-i selâhiyyet değilse; din ve şeriat sâhası gibi mukaddesliği, muazzezliği ve münezzehliği olan sâhalarda, bu selâhiyyete bin kerre bile daha az sâhib olamıyacak demekdir...

● Kat'iyyen ve katıbeten unutulmaması icâb eden ikinci husûsa da işâreti zarûri ve faydalı görürüz ki, lâikliği, anayasaya tapınırcasına maddeleştirdiğini beyân eden bir rejimde devlet reislerine düşen vazife: «**Türkiye Cumhuriyetinin genel (umûmi) siyâsetinde mevcut olmayan bir pantürkizm bir panislamizm görüntüsünü (manzarasını) getirmeye ve Cumhûriyet Türkiyesinin genel (umûmi) tutumu ile çağdışı kalmış hilâl-haç düşmanlığı imajını yaratacak eylemlere (hayâlini meydana getirecek fiillere) girişmeye kimsenin hakkı yoktur. Bunun, hepimizin aziz dinimiz olan Müslümanlıkla ilgisi bulunmadığı da kesindir.**» şeklinde beyanlarda bulunmak olmamalıdır. Zirâ yukarıda da arz ettiğimiz gibi, Müslümanlıkla «**ilgisi bulunan ve bulunmayan**» şeylerin tebliği ve ta'mîmi işi, lâik bir rejimin riyâset-i cümhûr makâmına âid olamaz, olmamalıdır. Ehliyet ve ihtisâsın önde gitdiği; karacı bir generalin bilgi ve sâhasının, denizci bir generalin ihtisas ve selâhiyyet sâhasından bile bâriz denilebilecek çizglierle ayrıldığı bir fezâ asrında, «**Müslümanlıkla ilgisi bulunan ve bulunmayan**» şeyleri «**kesin**» olarak tebliğ edecek merci' ve makamların, (hele lâik olduğu iddiasındaki rejimlerde) mutlaka muayyen ve sâbit yani muhtar olması icâb eder. Medenilik umdelerinin başında, bu ve benzeri kavâidin geldiğinde de şüphe edilemez. Aksi halde ihtisas ve selâhiyetler biribirı içine geçer; ve bir müftinin de, kalkıp reisicümhur selâhiyetleri iktisâb ederek siyâsi beyanlarda bulunur oluşu, olağan hâle gelebilir... Bu gidiş, şümûl kazandığı takdirde de topyekûn hademe-i hayratı siyâsetin içinde görmek, şimdiden kabûl edilebilmelidir...

Lâik bir devlet deyince bilfarz Amerika Birleşik Devletlerini hatırlarsak, oradaki anayasanın: «**Meclis din ile alâkalı kânun yapamaz**» gibi bir maddesi yanında, bizdeki: «**Din ile alâkalı kânunların topunu da lâik devlet yapar; din ile alkalı konuşmalar da lâik devlet adamları tarafından teâmül hâline getirilir.**» vâkıası, acaba nasıl izâh edilecek ve nasıl bir manzara kabûl edilecekdir?.

● Allâh ve Rasûlünün, bütün müslümanları birlik ve beraberliğe çağırışı karşısında, ittihâdı İslâm demek olan «panislamizmin, müslümanlıkla ilgisi bulunmadığını» iddia etmek neye delâlet eder, bunu, müteâkıb yazımızda ele alacağız...

DİL ve EDEBİYAT

AŞIK GÖNLÜ İLE KONUŞUR

İki cihanın, üç buudun ve mevâlidin, dört unsurun, beş duygunun, altı cihetin, yedi denizin ve yedi göğün özü, meyvası, kokusu, eşrefi, gülü, bülbülü, efendisi ve sahib-i cemâli insandır. O, aşk âleminde kemâle eren insandır. O'nu bulursan sev! Budalaca değil; çılgınca sev! Sevilmeğe lâyık olan ancak odur. Onda Rabbin gizli hazinesi vardır. Zatî tecellisi vardır. O sana, zatı ile tecelli eder. Sen de ona mi'rac yolile var.

Bu âlemde bir çok kimseler sevmek ve sevilmek ve sevebilmek için, bulmak ve görebilmek için yaşar. Bu maksatla da seveceğini arar.

Ekserisinde, her dala konmak iştiyakı vardır. Eskisinde ufak bir kusur bulunca, yenisini aramak, bulmak peşinde koşar durur. Sen tek olanı ara bul, sev ve bilhassa ona kendini sevdir. Asıl mesele, kendini sevdirebilmektedir. Herkesi o san ve herkese kendini sevdir.

Toprakta, suda, havada bir çok mahlûklar vardır. Sen hepsini basiret ve idrâk yolile sevebilirsen, onların da hepsinin senin gibi ilâhi feyze sahip olduklarını anlarsın ve görürsün. Fakat insan son tekâmül merhalesidir. Başlı başına bir âlemdir. Bu sırrı bilenle ünsiyet kuran ve mütekabil sevgiye ulaşan ilmi hakikata da kavuşur.

İfrat derecede olan sevgiye aşk derler. İnsan evvelâ yaradan tarafından sevilmiş olarak yaratılmıştır. Dünya âlemine gelen, sevmeği sonradan öğrenirse de, sevildiğini pek güç anlayabilir.

Kendisini sevip yaradandan aldığı öğrendiği sevgiyi yine ona iade edebilirse ne mutlu..

İnsan evvelâ âşık olur, aşkı ve sevmeği öğrenir ve fakat aşkta kemâle erip mâşûk olmak herkese nasip olmaz. Hele mâşûkun sevgilisi olmak pek güçtür.

Âşık galeyana cuş-u hurûşa geldi mi herkesi sever.

Çünki onlarda sevgilisinin nişânesini görür. Her öptüğü eli de sevgilisinin eli zannederek belki mükerreren öper. Hele o sırsıklam âşık öpecek el bulamazsa kendi elini öper.

Çünki aşkı kemâle ermiştir. Leylâdan geçip Mevlâ'sını bulmuştur. Mevlâsı ise kendi içinde, gönlünde nunda oldurur.

Âşıkın vücûdu, kendisinin dükkânıdır. Aşk alır, aşk satar. Kendisi de aşk yer, aşk içer, aşk söyler... Terazisinin kefeleri, dirhemleri de yaştır. Sevgilisinin cemâli; âşıkın mihrabıdır. Bazen âşıkın eline İsrafilin süru geçti mi üfler üfler yine öldürür ve diriltir. Fakat sonunda öldürür.

İşte şu andaki beyanlar İsrafilin süru mesâbesinde ve Rabbımızın hayat bahşedici nefhası gibidir.

Âşıkın bir husûsiyeti daha vardır. Konuşması ve alış verişi hep gönül iledir. Arada madde ve menfaat olmadan söz, inilti ve göz yaşı vardır.

Âşık her adımda, her ânında ve her bakışında mâşukunu arayan bir çalışkan bal arısı gibidir. Asla tembel olamaz hele sevgilisine lâyık olabilmek için aşksızlardan fazla çalışır.

Ekseriya âşık ayakla yürümez. Rûhile uçar, ekseriya da çene ile değil, gönül ile konuşur. Her hareketi HAK'ka kavuşmak. O'nu darıltmamak ve O'nu memnun etmek içindir.

Kâinattaki her madde insana bilkuvve âşıktır. İnsan da Rab'bına âşık olmasını bilmelidir. O zaman Rabbımız «Ben o kulumun elinden tutanı ayağından yürüyeni lisanından konuşanı, kulağından işiteni velhasıl bilcümle azâ ve cevârihinde kuvvesi ve hükmedeni olurum.» buyurur.

Âşık; ağız ile, göz ile, el ve hareketle ve nihayet gönül ile konuşur. Vaktaki, yüce muhabbetile Mevlâsını konuşturur ve sözünü anlama kabiliyet ve mevkiine erişince de, onun en hafif hareketi can vermektir.

Âşıklarda mâşûkun sırrı vardır. Ma'şuktan: «Benden aldığın aşkı yine bana ver» emrini duymuş gibidir.

Âşıkı, âşık eden mâşukun tecellisidir. Mevlâ; huzuruna lâyık gördüğü sevgililerine aşkını tattırır, âşık eyler. Tohumları ekmeden evvel toprağın tasfiye ve temizlenmesi gibi, sultan-ı aşkta, mânâ ve hakikatların neşv-ü nemasına müsâid ve müstaid temiz gönül arar. Bilahare mamûrelenmiş o gönülde de bizzat tecelli eder.

Aşkın nefhalarile şişen ciğer, inşirah ile genişleyen bir göğüs, aşkın kokusunu esanslaşmış bir halde teneffüs eden bir burun, aşkın tatlı ve lâhût - nağmelerile mest olan bir kulak, aşkın güzelliğini, zeval bulmayan cemâlini tahayyül eden bir göz, âşıka temas eden bir el, aşkın ebedi mestlik veren şarabını içen bir ağız sahibinin âşık olmaması mümkün müdür?...

Rûh idim, ervah âleminde başı sarhoş, gönlü hoş bir halde dolaşıyordum. Rabbim yüce huzuruna dâvet etti. «Kulum seni arza gönderiyorum, çokça kahır çeken bir vücuda sahip olacaksın! Gez, toz, oku, yaz, fakat ne yap, yap beni unutma! Çünkü, sana verdiğim bütün sıfatlarımı kullanacak, kuvvetlerimle hareket edeceksin. Sen olarak serbestsin. Herşey yap, ibadet et. Âşık olarak, aşkımdan da bahset!. Her mekân benimdir. Benim mekânım mekânsızlıktır. Senin mekânın ise huzurumdur. Âşıkların ağzından ekseriya ben konuşacağım. Lâkin bu sırrımı herkes keşfedip haberdâr olamıyacaktır!..

Âşık konuştuğunu zanneder yanar tutuşur, yakar, coşar. Fakat benden aldığı ateş kadar yanar, yakar, coşar ve kaynar. Ben ateşin nurundayım. Gizli sanırlar ama, benden âşikâr ne vardır. Beni yakıcı zannederler amma ben beni yakar mıyım?.

Hayat dediğiniz dâiredir. Zühur mi'rac oluş devreleri olmak üzere zatımın neş'esinin devamısınız. Ezel ve ebed ortasında tesbihin imâmesi gibisiniz. Benden geldiniz, bana döneceksiniz. Hayat dediğiniz muvakkat neşe'de mi benden ayrısınız? Bu beraberliği niçin unutuyorsunuz?. Fil'vaki madde âleminde nereye dönseniz yine benim huzurumdasınız. Neye baksanız benim cemâl nûrumu ilk evvel görürsünüz. Her alış verişiniz benimledir. Hattâ bu sözlerim bile kendi kendimedir. Ben sizi arzu ettim ve sizinle zühur ettim. Binaenaleyh, sizin kendinizi ayrı ve gayrı zannetmeniz doğru olmaz.

Sevgimi tam idrâk ederek bana muhatap olacak kabiliyet, istidât ve aşka sahip olan zata da «Habibim» dedim. Şu halde, niçün Habibime ve o meşreb-i tahireye dâhil olanlara muhabbet etmezsin! Niçin bana lâyık olan huylara sahip olmazsın!

Benim hüner ve tecellim azim ve binihâyedir. Bir zamanlar Ademin gönlünden, meleklere secde edin diye emretmiştim. Ve etmekteyim. Şeytan; Ademdeki, benim zati varlığımı görmedi, kendisi de varmış gibi sanarak zatı üçledi, gaflete düştü azazil iken iblis oldu. Halen bu gaflete düşenler, hüsran içinde kalmış olurlar.»

Habibimde ve dolayısile insanlarda mi'rac namını alan manevî yükselme; her zerre ve her meddede de sari ve cari olan kemâlât ile intikal, ölmek ve dirilmek süretiyle gizli bir akış halkedilmiştir. İnsanda maddî olan her nefes usûli, rûhani kemâlâtta da görmek kabildir. İnsan bu kemâlâtın gayesidir.

İnsan'ın Rabb ile olan alış verişi gönül yoluyladır. Hidâyet alır, kulluk ve itaat gösterir, feviz alır. İrfaniyet gösterir. Akıl; gönül karşısında, elpence divan duran, emir bekleyen bir nöbetçi gibidir. Bütün kuvvetler de aklın kumandasındadır.

PARAM OLSA NE YAPARIM!?

Doç. Dr.
Yusuf Ziya KAVAKÇI

Eğer kifâyet edecek miktarda param olsa iki şey yaparım:

1 — İlâhiyat ve İslâmi İlimler Fakülteleri ile Yüksek İslâm Enstitüleri'nden mezun genç ve kabiliyetli arkadaşlardan imtihan ve mülâkatla yüz kişiyi seçerim. Onları devlet memurluğu yapmaktan alıkoyar, kendilerine bu gibi vazifelerden alacakları paranın iki katını verir, İstanbul'un münâsip bir yerinde yüz âile istiab edecek bir mahalle yaptırırım. Bu arkadaşları oraya yerleştiririm. Bakkalı, mektebi ve bütün ihtiyaç unsurlarıyle burasının hizmet kadrosunu kurarım. Sırtlarından âile yük ve derdini kaldırırım.

Süleymaniye Kütüphanesi'ne yakın bir yerde yüz kişiye yetecek bir başka bina temin ederim. Burada her arkadaşa rahat çalışabileceği konforu sağlarım.

Bu arkadaşları tefsir, hadis, fıkıh, kelâm, Arapça ve benzeri temel ilim sahalarında gruplara ayırırım. Her grupun başına bir idâreci koyarım. İdâreci âlim sayılacak derecede bilgili olmayabilir. Yol gösterir, koşar, ister, didiniz... O kadarı kâfidir. Dünyânın bütün alâkalı müessese ve mütehassıslarına yazarak bu arkadaşlar için 5-6 yıllık bir çalışma plânı yapar.

Bu müstakbel âlimlerin dünyâ ve hayat görüşleri sağlam olmalıdır. Bunun için münasip tarihlerde belli programlar dahilinde Dünyâ'nın her tarafında dolaşmaları temin edilecektir. Bilhassa Kuzey Afrika ile Ortadoğu müslüman ülkelerini bir iki defa olsun ziyâret edecek ve görülmesi gerekli yerleri bizzat göreceklerdir.

Bu müstakbel âlimler kadrosundan, belli ölçüde fire vermeyi de peşinen kabul etmek gerekir.

2 — Avrupa ve Amerika'nın hattâ Asya'nın güçlü ve süper devletleri İslâm'dan bihaberdirler. Buralarda lâyık-ı veçhile İslâmi tebliğ yapılmamıştır. Halbuki bunlar, siyâsetleriyle İslâm Âlemi'ne -belli ölçüde- müessirdirler. Bu gibi memleketlerde Bahâiler, Ahmediler, Yahova Şahidleri ve Budizm gibi bâtıl inançların sâlikleri gece gündüz harıl harıl çalışmaktadırlar. Tabii hristiyan misyonerleri zikretmeye hâcet bile yok!. Eksik olan sâdece İslâmı tebliğ edenlerdir.

Halbuki, İslâmiyet, Dünyâ'nın, şartları buna benzer ülkelerinde vaktiyle kılıç zorundan ziyâde, bu gibi bir tebliğ ve telkin faâliyetiyle yayılmıştır. Ciddî bir plân ve program dahilinde yapılmadığı halde hâlâ bu telkinlerden arta kalan milyonlarca müslüman vardır. Demek ki; mes'ele ciddi tutulsaydı, elde edilecek netice müthiş olacaktı. Fakat bu iş için zamân ve imkânlar henüz tamâmen kaybedilmiş değildir. Halâ buralarda İslâmi faâliyete açık ve bâkir sahalar vardır. Bugün Almanya'da görülen münferid ihtida hareketleri, görüşümüzün doğruluğunu teyid eden bir delildir. Amerika zencileri ise âdetâ kendi kendilerine müslüman olmaktadırlar. Bu gibi insanlara, sistemli bir tebliğ hareketi içinde, gerekli bütün ilim ve mahâretle mücehhez âlimler gönderilse, elde edilecek neticeyi tahmin güç değildir.

Buralarda müslüman koloniler teşkil edilse, bunların, İslâm Dünyası'nın mes'elelerinin halledilmesinde büyük bir rol oynıyacağı muhakkaktır. Zira, bu günün insanı, sadece kuvvet ve menfaatten anlamaktadır. O ülkelerin siyâsileri memleketlerinde seçilmelerine müessir bir müslüman topluluğun mevcudiyeti halinde, tamâmen başka türlü harekete mecbur kalacaklardır. Gerçek şudur ki; kuvvetin varsa, dinin de vardır. Sözünün ve mevcudiyetinin de bir kıymeti olmaktadır! İşte Rusya!.. Oradan kuş bile uçurtulmazken, her yıl birçok Yahûdi, İsrail'e göç edebilmektedir. Yahûdiler, bunu telkin ve propagandanın sihirli kudretine borçludurlar.

Avrupa, Amerika ve hattâ Asya'nın İslâm'dan bihaber kitleleri içinde bulunan münevverlerin çoğunun, tatminkâr bir din iştiyakı içinde bulundukları görülmektedir. Bu durumda, yegâne hak olan İslâmı, ona müştak bulunan kitlelere götürmemenin ve lâyıkıyle anlatamamanın mes'uliyeti, bizlerin üzerinde değil midir?! Elbette ki, bütün bu işler parayla, amma ilim ve imanın emrine girmeye amâde bulunan para ile görülebilecektir. Bu da bende yok! Yok amma, etrafımda her yanda para yığınları görüyorum. Şöyle bri gayrete gelse, bu söylediğimden daha fazlasını yapabilicek para babalarının aramızda dolaştığı herkesin malûmudur. Bende olsa bunları yaparım. Kendilerinde para olanlar ise, ne yapacaklarını bilememenin aczi içindedirler. Fakat bu acz, huzur-i ilâhide onları mes'uliyetten kurtarmıyacaktır!..

Türkiye'de - tabir caizse - atın önünde et, itin önünde ot vardır. Yâni parası olanın fikri, fikri olanın parası yoktur. Parayı İslâm'ın terakki ve teâlisini arzu eden ve bu uğurda çalışmaya müheyya bulunan fikir adamlarının emrine vermedikçe, İslâm'ın kurtuluşu bir hayalden öteye gitmeyecektir!..

İSLÂM YAZISINA DÂİR

و

HARF İNKILÂBINA TEKADDÜM EDEN MÜNAKAŞALAR

— VII —

1890 senesinde memur olarak Sudan'da bulunduğum zaman görmüştüm ki, Dünyamız şeklen bir çok değişikliklere uğramış ve bu değişikliklerden evvel onun üzerinde şimdi nesilleri tükenmiş bir çok canlılar yaşamıştır. «Halfa Vâdisi» nde ve buna benzer kuru dereli çöllerde pek çok mevcud olan deniz hayvanlarının kemikleri vaktiyle o yerlerin deniz olduğuna delil teşkil etmektedir. Dünyamız bir takım hârici ve tabiî tesirlerle değişikliklere uğramış ve kabuk kısmı yer yer yükselip alçalarak denizlerin yer değiştirmesine sebep olmuştur.

Mukaddes kitapların müştereken bahsettikleri «Nuh Tufanı» böyle bir değişiklikten başka bir şey değildir.

Bu değişikliklerden sonra Ekvator'dan ve Habeşistan'dan gelerek «Hartum» Şehri'nde yerleşen Nil Nehri şimdiki yatağında Mısır ülkesine girdikten sonra Akdeniz'e dökülmeye başlamıştır. İşte bundan sonradır ki Nil'in iki kenarında sıcak iklime mahsus otlar ağaçlar ve hayvanlar teşekkül etmiştir. Bundan sonra nefislerini müdafaa, ve canlarını muhâfaza sâikıyle toplu yaşamaya hilkaten mecbur olan insanlar, yokluk veyahut da harbler yüzünden yerlerini yurtlarını terkederek etrafa dağıldıkları sırada Asya'dan çeşitli kavim ve kabileler hâlinde kalkıp gelerek Mısır toprağına yerleşmişlerdir. Nil'in fezeyânından sonra bıraktığı mümbit arâzide oturmaya başlamışlardır. Bunların yaşadıkları ibtidâi hayâtı gösteren eserler, bugün Mısır müzelerinde teşhir olunmaktadır. Yarı vahşi bir durumda bulunan bu insanlar, Mısırlılar'ın kadim atalarıdır.

Bilâhare Asya'dan buraya Kızıldeniz'i geçerek başka kabileler de gelmiştir. Yenilerle eskiler arasında bir çok çarpışmalar vukû' bulmuş ve nihâyet yenilerin galebesiyle buranın sükûneti tekrar teessüs etmiştir. Daha sonra Mısır'ın bu sûretle başlayan siyâsî birliği, zaman zaman bozulmuş ve tekrar kurulmuştur.

Mısır ahalisinin Nil' Vâdisi'nin de bereketiyle hayatında sür'atli bir medeni gelişme vücûd bulmuştur. Bu gelişme esnasında müşahhas varlıkların basit resimlerini yapmak da ortaya çıkmaya başlamıştır.

Seneler geçtikçe, bu resimler maksadları ifâdeye kâfi gelmediğinden müşahhas varlıkların resimlerinden mânâların resimlerine doğru bir gelişme görülmüştür. Meselâ bir Ay resminden, zamanla bir «aylık müddet»in, bir yıldız resminden, bir yolun, insan ayağının resminden hareket ve yürümenin ifâdesine doğru bir gelişme kaydedilmiştir. Böylece yavaş yavaş resimlerden mânâ ve hareketlere intikâl edilmiştir. Nihâyet basit kelimelere doğru bir gidiş görülmüş ve bunların adedi altı bini bulmuştur.

Bir gün gelmiştir ki, çoğalan resimlerin içinden çıkılması güçleştiğinden bunlar ayıklanarak yirmi bir basit resim intihab edilmiş bunlardan, harfler ve heceler teşkil edilmiştir.

Bu sûretle tarihte ilk defa ortaya yarı resim yarı yazı bir ifâde vâsıtası çıkmıştır ki buna «Hiyoroglif» yazısı denilmiştir. Bunu Mısırlılar'dan ilk alan, Kenâniler yani Finikeliler olmuştur. Finikeliler'in biraz daha geliştirdikleri bu yazı, zamanla Basra Körfezi'nden Akdeniz havzasının nihâyetine kadar geniş bir sahada yayılarak ilk yazı ihtiyâcını karşılar olmuştur.

Bugün Hiyoroglif yazısını icad etmiş bulunan kadim Mısır halkının bıraktığı mimârî eserlerde bu yazının çeşitli örneklerine sâhib bulunmaktayız. Bilhassa mâbedlerde çokça rastlanan hiyeroglif yazısı o zaman bu yazının daha ziyâde kâhinler ve mâbedlerde hizmet görenler arasında yayıldığını isbat etmektedir. Bunlar, yazı sâyesinde zamanına göre oldukça değerli bir medeni seviyenin teşekkülüne âmil olmuşlardır.

Mısır kâhinlerinin ilk yazdıkları kitaplar hesap ilmine dâirdir. Çünkü hesab, beşeri münâsebetlerde insanların en evvel muhtaç oldukları bir ilimdir. Hesabın arkasından hendese gelmiştir. Kadim Mısırlılar bu iki ilmin yardımıyla araziyi ölçmüşler ve bilgilerini binalarında tatbik etmişlerdir.

— آ، اه آشیفته باره، نه دوه ایسه قوجامی باشدن چیقاریور.

Harf inkılâbına tekaddüm eden günlerde Vakıt Gazetesi'nde çıkan bir karikatür. Asrî bir hanım olarak tasvir edilen lâtin harfleri, İslâm harflerinin kocasını (!.) baştan çıkarmaya çalışıyor.

(Devamı var)

TÜRKÇE'YE SÜİKASD

AĞAÇ KASİDESİ

Halil Nihad Boztepe

SÖZLÜK

Düşündün, zayıf kara cümlen. Bir- artı bir ne eder?
Denilse bilmiyeceksin. Aritmetik öğren!
Hemen bulup hocasız öğreten bitik, öğren!
Aritmetikle bulunmuş neler, efendi, düşün:
Bulundu Hafta'ya *en doğru bir isim:* Yedigün!
Hakikaten yedidir, say, ne altıdır ne sekiz!
Düşünmeden bu bir kez tutar da hafta deriz'
Akıl mı bizdeki? Bir şey denilsin aylara da,
Eşitlik olmalı, haksızlık olmasın arada.
Kurumda bir üye bir gün açıklayıp dedi ki:
Birinci ay *diye başlar tamam olur on iki!*
Ve böylelikle biter yıl... Değil mi pek sâde?
Bu tarzı etmeli tatbik bence günlere de!
Birinci gün *diye başlar, tamam olur yedi gün.*
Olur denilmese hatta Yarın, *denilmese* Dün!
Uyar da bu tarza şehirler de, yani Kentler *de,*
Not al, düşünme, bulunsun, efendi, defterde:
Edirne, Kayseri, Antalya, Ayvalık, Adana,
Çorum demekte kerâmet ne sanki, söyle bana?
Birinci kent *diye başlar, sonuncu kent'de biter!*
Birinci köy *diye başlar, tamam olur köyler!*
Açık ve Türkçe konuş, olmasın sözün kapalı.
Özet *Hulâsa,* Kısak *Muhtasar... Uzatmamalı!*
Koballı dil... Ona lâzımdı iyice incelmek!
Ne hal alır mı diyorsun zamanla incelerek?
Alır o hâli ki; bir tüy kalır ve bir gün uçar!
Uzak değil o gün, Allahu âlem insanlar,
Ya anlaşırlar işâretle oynatıp el ayak!
Veya kucaklaşarak, birbiriyle koklaşarak!
Konuşmamakla selâmet gelir benîbeşere!
Huzur içinde yaşar benzeyiş benî şecere!
Bugünkü şive budur, bak: Eviş, Yüniş, İpekiş!
Güzel bir iş bu diliş, çok güzel bir iş, çiçekiş!
Düşünme, zihnini beyhûde yorma hiç, Bu da ne?
Deyip de etme taaccüp, karışma hikmetine!
Bu iş bir Encümeniş, *yâni encümen işidir!*
Bu ihtişaş işidir, yani ilm-ü fen işidir!
Yanaşma aksini gafletle iddiaya sakın!
Münakaşâtını yâdınla tut, Denizbank *ın!*
Unutmadım, o ne tartışmalardı hey Tanrım!
O günkü Meclisi korkuyla dâima anarım:
Ne hale geldi. Bilirsin ya, Sadri Maksudî!
Fakat beyim, o mübârek de amma câhildi!
Hakikaten acımıştım inince kürsüden o!
Lisanda şiveyi mevzu-u bahsederken o:
Düşünmüyordu ki; denmişti önce Türkspor!
Cezayı cehlini bîçare çekti hem çekiyor!
Unutma bak, sana bir ders-i ibret olsun bu!
Devam edip gidiyor, inkılâbın üslûbu:
Gülünç *e benzeterek, dilciler diyor* Ağlanç!
Diyor ve hissediyor İftihar *yani Kıvanç!*
Demez de Mahkeme *Bay Sadri, belki* Hakyeri *der.*
Bugünkü şiveye uygun gelen budur: Hakyer!
Fena netice verir inkılâp olursa yarım.
Ya hep, ya hiç, budur en doğru yol, ya yok, ya varım!
Prensibim bu benim, Hakkı Tarık US olamam!

Sebil

herşey hak için

İslâm Ülkeleri Konferansı Ardından

MTTB ve AKINCILAR DERNEĞİ UMÛMİ REİSLERİYLE BİR MÜLÂKAT

Gazetemiz, İslâm Ülkeleri Konferansı'nın ardından İslâm Gençliği'nin iki büyük müessesesinin umûmî reislerini bir araya getirerek bunlarla kısa bir mülâkat tertiplemiştir. Birbirlerine muvâzi faaliyet gösteren bu iki gençlik teşekkülünün sorduğumuz suallere verdikleri cevapları takdim ediyoruz:

Sual: İslâm Ülkeleri Konferansının bu defa Türkiye'de toplanmış olmasını nasıl karşılıyorsunuz?

RÜŞTÜ ECEVİT (MTTB Umûmî Reisi) — Bundan yarım asır öncesine kadar tek bir millet anlayışı çerçevesi içinde aynı aşk, aynı vecd, aynı imân ve aynı ideâl için beraber bulunduğumuz ve bu beraberliği asırlarca sürdürdüğümüz İslâm Ülkeleri ile aramızdaki fiilî ve hattâ mânevi bağlar, maalesef koparılmıştı. Bizden ayrılan İslâm Ülkeleri birçok müstakil devlet teşkil etmişlerdi. Fakat bu maddi ayrılık gitgide mânevi sâhaya da intikal etmiş ve bu sûrette Türkiye ile hemen hemen bütün İslâm Ülkeleri'nin araları «İslâm kardeşliği» mefhum ve anlayışıyla bağdaşmıyacak bir sûrette artmıştı.

Kendileriyle hiçbir sâhada iştirâkimiz olmayan Hristiyan Batı Devletleri'yle aramızdan su sızmazken, İslâm Ülkeleri'ne karşı takındığımız bu menfi tavır ciddeṅ düşündürücüydü. Bunlarla aramızda âdeta aşılmaz duvarlar vardı. Batıdan gelenlerin geçtikleri yollara halılar serer ve onların takdirlerini kazanmak için millî ve târihî varlığımızı tahrib ederken, İslâm Dünyâsı'ndaki en tabiî mücâdelelerin bile karşısına çıkıyordu. Kardeşimiz olan mazlumlardan yana olacağımıza, müstevli Hristiyanlar lehinde rey kullanıyorduk. Fakat nihâyet bu yol ve tutumun yanlışlığı anlaşılmış olacak ki: Türkiye son zamanda İslâm Dünyâsı'na yaklaşma temâyülleri göstermeye başlamıştır. İslâm Ülkeleri Konferansı'nın hâlâ mânen başşehrimiz sayılmak lâzım gelen târihi bir İstanbul şehrinde toplanışını henüz başlangıç safhasında bulunan bu Türkiye - İslâm Âlemi yakınlaşmasının takviyesi bakımından fevkalâde ehemmiyetli addediyoruz.

M.T.T.B. Umûmî Reisi RÜŞTÜ ECEVİT, Akıncılar Derneği Umûmî Reîsi TEVFİK RIZA ÇAVUŞ'a «hoş geldiniz!» derken

Atılan bu adımla kapitalist - komünist blokların karşısına, İslâm Ülkelerinden teşekkül ettirilec k mâneviyatçı yeni bir blokun çıkarılması istikametinde bir gelişme olarak mütalea ediyor ve bunun gerçekleşmesini diliyoruz.

TEVFİK RIZA ÇAVUŞ (Akıncılar Derneği Umûmî Reisi) — Bundan yarım asır önce, Türkiye, İslâm Dünyâsı'na sırtını dönerek kayıtsız ve şartsız bir sûrette Garb Âlemine yönelmişti. Onları memnun etmek için ecdadından mevrûs bütün mânevi mirası reddetmişti. Fakat yapılan bütün fedakârlıklara rağmen, Türkiye ile Hristiyan Devletler arasında tam bir anlaşma ve kaynaşma sağlanamadı. Çünkü aralarında temel farklılıklar vardı. Bu durum, «Kıbrıs» hâdisesi ve «Ege Denizi Mes'elesi»nin zuhuru ile tamamen su yüzüne çıktı. Türkiye Avrupa'dan umduğunu elde edememişti. Mes'elelerini hâl için müttefike ihtiyacı vardı. Bunun da ancak İslâm Âleminden sağlanabileceğini geç de olsa - anladığı için memnunuz. Bu anlayışın değerli bir semeresi olan İslâm Ülkeleri Konferansı'nın İstanbul'da toplanışını takdirle karşılıyor ve bu istikametteki çalışmaların hızlandırılmasını temenni ediyoruz.

(Devamı Sayfa 9 da)

Akıncılar Derneği Umûmî Reisi TEVFİK RIZA ÇAVUŞ ile MTTB Umûmî Reisi RÜŞTÜ ECEVİT, Başyazarımız KADİR MISIROĞLU'nun suallerine cevap verirlerken.

Almanya Postası

Gazetemizin Almanya baskısı evvelce yazdığımız gibi 27. sayıdan yâni Haziran sonundan itibaren başlayacaktır. Bunun için, hazırlıklar ilerlemektedir. Bu işe çeşitli sûretlerde yardımcı olmak ve faaliyet göstermek isteyenler, *«Frankfurt Hamidiye Camii»* adresiyle *«Seyfi Şenoğlu»* kardeşimize yazarak izahat alabilirler.

Gazetemizde Almanya mümessillerimizin isim ve adreslerini ilân etmemiz üzerine Türkiye'den bazı kimseler çeşitli mektuplar yazarak bunlardan yardım tâlebinde bulunmuşlardır. Elâzığ, Mustafa Paşa Mah. Kesrik cad. Nu: 31'de oturan M. Kaya ERGÜN de hemen hemen bütün mümessillerimize mektuplar yazarak evinin yandığından bahsedip kendisi için yardım toplanılmasını istemiştir. Fakat yaptığımız tahkikât neticesinde bu zat'ın, aynı şekilde birçok kimselere müracaat ettiği ve birine de artık evini yaptığını ancak bâzı eşyalara ihtiyacı olduğunu bildirdiği tesbit edilmiştir. Bu sebeble Köln mümessilimiz *Şerafeddin Özkan Bey*, kardeşimizin topladığı 190 DM. parayı ondan daha muhtaç telâkki ettiğimiz İstanbul'da «Fatih'in Eski Eserlerini İhya ve Koruma Derneği»nin çalıştırdığı «Ayaklı, Kurşunlu Medresesi Talebe Yurdu»na teberrû ettik. Yardımda bulunan kardeşlerin ıttılaına arz olunur, ve bu gibi müracaatlerin gazetemiz idârehânesine sorulmadan is'af edilmemesini istirham ederiz!.

Bilvesile selâm ve sevgiler...

SEBİL

Sebil

herşey hak için

Haftalık, tarafsız, siyasî edebî tarihî gazete

Yıl: 1 Sayı: 23

BEŞ LİRA

Sâhibi ve Yazıişleri Müdürü:

KADİR MISIROĞLU

ABONE: Yıllık 200 TL. 6 aylık 100 TL

İDAREHÂNE: Vilâyet Hanı Kat: 3

No: 204 — İstanbul Tel: 26 38 96

Posta Çek Nu: 97446

Dizgi: Sebil Mat. Baskı: Fazilet Mat.

Almanya Mümessilleri

A. RÜŞTÜ BANAZ — HASAN DAMAR

33 Braunschweig Haeckel str. 13

Umûmî Tevzi'at: SABRİ ÖZAKAR

سبيل

الكل في سبيل الحق

جريدة أسبوعية، سياسية مستقلة، تاريخية أدبية

ص.ب ٨٠٨ استانبول - تركيه

Sebil

EVERTHING DEVOTED TO THE TRUTH (HAQQ)

An Independent Muslim, Historical, Political and Literary Weekly

P. O. BOX 808

İstanbul/TURKEY

PHONE: 26 38 96

6 C. Ahır 1396

PRICE: 5 T.L.

Representative of Germany

A. RÜŞTÜ BANAZ — HASAN DAMAR

33 Braunschweig Haeckel str. 13

phone: 0531 — 32 36 89

Representative of England

İSMAİL ERÜNSAL